نیزار؛ هویت دریاچه زریبار

اکوسیستم‌های طبیعی با نیزار هویت پیدا می‌کنند وگرنه دریاچه‌های دست‌ساخت پشت سد فراوان‌اند. اگر نیزار دریاچه زریبار نبود، زریبار دریاچه‌ای بود با آب تیره و متعفن که کسی رغبت نزدیک شدن به آن را نمی‌داشت. به‌راستی چه انگیزه‌ای باعث این‌همه بی‌مهری نسبت به این گوهر پاک کوردستان گردیده است؟

صفحه ۷

چیا
کوردی - فارسی
ماڵنامەی فەرهەنگی - کۆمەڵایەتی

آموزش‌وپرورش چندزبانگی در سوئیس

چندزبانگی سوئیس در سایه تعاملات فرهنگی میان مردم و تفویض حکومت که در آن، مناطق، قادر به کنترل سیاست‌های زبانی و آموزشی خود هستند، هویت خاص خود را حفظ نموده است. کشور سوئیس برخلاف سایر کشورها فاقد وزارت آموزش‌وپرورش می‌باشد و آموزش عمومي در هر کانتون بر عهده همان کانتون است، در همین راستا ساختار و سازمان‌دهی آموزشی در هر ایالت متفاوت است.

صفحه۵

▪ چهارشنبه ۱۵ دی ۱۳۹۵ ▪ ۵ ربیع‌الثانی ۱۴۳۸ ▪ ٤ ژانویه ۲۰۱۷ ▪ شماره ۱۵ ▪ ۸ صفحه ▪ قیمت ۱۰۰۰ تومان ▪

پهلوان‌پنبه‌های امروزی!

بیماری جدیدی بنام ((اسلاکتیویسم)) شیوع پیداکرده است. این بیماری را ((مبارزه از زیرلحاف)) ترجمه کرده و به معنای فعالیت مفرط در دنیای مجازی و شبکه‌های اجتماعی است. این مبارزان! روی کاناپه لم‌داده، یا زیرلحاف از پنجره منظره بارش برف را نگاه می‌کنند، اما به‌زعم خود در حال مبارزه! و انجام‌وظیفه شهروندی و انسانی خود هستند.

صفحه ٤

برای مهربانی هرگز دیر نیست!

بدون شک اتفاق روستای شختان پیرانشار(مثله کردن روباه) دلهایی را که اندکی ترحم و مهربانی دارند به درد آورد و تا ساعت ها افکارمان را بخود مشغول نمود. اما؛ آیا ما به بازگشت خطاکار به جامعه فکر کرده ایم؟ آیا فکر کرده ایم با دیدی که ما نسبت به همدیگر داریم شخصیتی خرد شده و فلج شده که حتی برای فرزندانش هم قابل ترمیم نیست به جامعه برمی گردد؟!

صفحه ۲

پیس بوونی هەوا گاڵتەیەک بوو!

ئاواتی ئاسمانی شینی دونیای دەرەوە، گەمە و گاڵتەی خەیاڵاتم بوو. ناپاکی هەوا و ترافیک هی کتێب و تەلەفزیۆن بوو. لە بیرمە زۆر حەزم ئەکرد بۆ جارێکیش بووە چرای سوور و سەوزی سەر شەقام ببینم. دونیای ماشینی وەکوو؛ کارگە و کارخانە و ترافیک بۆم نامۆ بوو. کەچی، زۆری نەخایاند، لە واتای سەرئێشەی ترافیک و هەڵمژینی هەوای ناپاک تێگەییشتم.

صفحه٤

دەردە دڵی ئاویەر

امنیت و آرامش طبیعت زیبای من، فدای رفاه آدمیان و تکنولوژی مخرب و بی‌رحم شده است. چهره و بدنم سیاه و سوخته‌ی بی‌مسئولیتی و خیانت‌درامانت انسان‌هاست. انسان ناسپاس و زباله ساز پس از تفریح و خوش گذرانیش، انواع زباله‌های پلاستیکی، فلزی و شیشه‌ای را برایم به ارمغان می‌گذارد. آری این است جواب سال‌ها میزبانی از انسان‌ها و مهربانی با آنان.

صفحه۷

دگردیسی در مفهوم ملت و وطن

پس از تعامل و مواجه عثمانی با غرب و پیدایش و گسترش مفاهیم و جلوه‌های نوآیین اندیشه مدرن، دو مفهوم «پاتریوت» و «ناسیون» در زمره مفاهیمی بودند که تأثیر چشمگیری در گفتمان فکری و سیاسی یافتند. حاجی قادر کویی در گفتمان فکری کوردی نخستین کسی است که این وضعیت جدید را درک کرد و ملت کورد و وطن کورد بخشی از گفتمان وی گشت.

صفحه۵

سلطنت ارابه‌های مرگ در جاده‌های کوردستان

یکی از پرترددترین مسیرهای ارابه‌های مرگ جاده سنندج به مریوان و مرز بین‌المللی باشماق است که در دوم دی‌ماه تانکر حامل سوخت سی هزار لیتر گازوئیل در حساس‌ترین نقطه جاده مریوان به باشماق که از کنار تالاب زیبای زریبار می‌گذرد دچار سانحه شد. خوشبختانه بخت با زریبار یار بود که تانکر دچار انفجار یا ترکیدگی نشد.

صفحه۲

له نەخۆشخانەیەکی شاری تەورێزەوە، هاواری قاچێکی قرتاو بەر لە خۆی دەگاتەوە نیشتمان و بەشێکمان لە شەرمی ڕێوییەکدا دەست دەخەینە سەر گوێمان و شەرمان لێدەچۆڕێ. بەڵام ئەم پەیامە زۆر بەهێزترە:"ڕۆڵەیەکی نەتەوەی کورد لەخۆبوردووانە قاچێکی بەخشێ بە سەگێک، تا زەوی لەتر نەدا و مرۆڤ سەری بەرز ڕاگرێ." کوتێ لە شەروالە سەربازییەکەشی بە تەلدرووەکەوە وەک ئالایەکی سپی بۆ هەمیشە دەشەکێتەوە تا ڕۆڵەکانی ئادەم لەبیرنەکەن کە؛ بۆیان نییە لە پەنای هیچ بەردێکەوە تەقە لە جوانی بکەن. "ئەمە وتەی یەک بە یەکی بەردەکانی سەر چیاکانی وڵات بوو."

بزوتنەوەی چەکی سەوز و سووتانی قەفەسەکانیش، ڕێخۆشکەری فیداکاری سەربازێک و هەنگاوەکانی هاوڕێی ماندوونەناس و خشکێنەری تایەی دووچەرخەکەی ئەویندارێ ژینگەپارێزمان بوو. سەری ڕێز و نەوازش دادەنەوێنین بۆ ئەو بزاقە بەتوانایە و بۆ ئەم مرۆڤە ئەویندارانە و دلخۆشین بەو هەموو پەیامە پڕ لە مێهرەبانییە.

▪ سخن چیا ▪

ئێرە کوردستانە!

بنەماڵەیەک بە دڵقێکی نان و دانەوێڵەوە لە قەراخ زرێبار وەستاون و خۆراکی پەلەوەرەکان دابین ئەکەن، لە هەمان کاتدا و لە پێش چاویاندا دەستێکی دزێو ئاگر لە جەستەی نیشتمان بەر ئەدات. سووتاندنی قامیشەڵانی زرێبار لە پێش چاوی هەمووان بووە بە کارەساتێکی ڕۆژانە و بەرپرسان هەر جارەو بیانوویەک بۆ کەمتر خەمی و چاوپۆشییان دێننەوە.

ئەم وڵاتە تێکەڵاوی پارادۆکسێکی سەیرە. وێنەی پێشمەرگەیەک کە بە بزەوە سەری پێشکەش بە کاروانی ئازادی و ئاسایشی جیهانی ئەکات، دێنێتە بیر کە کەواوپانتۆڵ لە بەرێکی دڵ پڕ لە قین، بێ هیچ چەشنە دڵەڕاوکەیەک لەپەنایدا وەستاوە و هەڕەشەی کوشتن و سەربڕین ئەکات.

ئەگرا کوردستانە؛ نیشتمانێک کە هەزاران ساڵە ڕەوتی ئازادی و پێشکەوتوویی خوازی ریگای خۆی لە نێو هەموو بەربەست و قاقڕیکدا ون نەکردووە و لە بەرانبەر هەر شتێکی نەخوازراو و نامرۆیی و نانیشتمانیدا بەوپەڕی لەخۆبردووییەوە ڕاوەستاوە و نەوێس و کۆڵنەدەر ڕێگای خۆی بڕیوە.

ماوەیەک لەمەو پێش ڤیدیۆی ئازاری ڕێوییەک لە نێو هەموو ئاوارەیی و کوژران و شەڕێکدا بوو بە ڕۆژەڤی هاوڵاتیان. هەر چەندە بکەرانی ئەم کارە بێ بەزەییە بە زووترین کات ناسران و سزا دران، بەڵام هۆشداریەکی جیدی بە ئینسانی سەردەم دا و خەونی نیشتمانێکی بێ ڕاوچی و پڕ لە خۆشەویستی ئاشقانی ژیان و ژینگەی وڵاتی هەژاند.

شێوازی مامەڵەی ئەم بەشەرانە لە گەڵ ڕێوییەکی دیل و زەبوونداً، لاوازی کار و ڕەوتی ئاشتی خوازی ناوچەی خستە ژێر پرسیارگەلێکی زۆرەوە. چۆنە مرۆڤێک تا ئەو ئاستە دەتوانێ تووندوتیژ بێت و بە ئاسایی لە نێو خەڵکدا بگەڕێت؟ چۆنە کە کۆمەڵگا نەتەنیا بەرگری نەکەن بەڵکوو لە دەوری کۆ ئەبنەوە و بگرە ئاسانکاریشی بۆ ئەکەن؟ چ جیاوازییەک لە نێو کردەوەی چەتەکانی داعش و ئەم کردەوەدا هەیە؟ ئایین لە کوێی ئەم کارەساتە دڵتەزێنەدا جێ ئەگرێت؟ یاسا چۆن لە گەڵ ئەم چەشنە کارەساتەدا ڕووبەڕوو ئەبێتەوە؟

دوابەدوای بڵاو بوونەوەی ئەم ڤیدیۆیە، هەواڵێک لە عەجەبشێری سەر بە ئازەربایجانی خۆرهەڵات بوو بە وەڵامێکی دیسان پارادۆکسیکاڵ؛ موحەمەدی باختەر کوڕە لاوێکی مەریوانی کە چەن جاریش بەشداری لە کوژاندنەوەی ئاگری دارستانەکانی ناوچەدا بووە لە کاتی سەربازی لە پادگانی عەجەبشێر بە هانای سەگێکەوە ئەڕوات کە حەساری پادگان بە دیلی گرتووە و زەبوونانە بۆ دەستێکی یاریدەدەر هاوار ئەکات.

ئەمجارەیان ئینسانێک ئەبێت بە فیدای بەرز ڕاگرتنی ئالای مێهرەبانی و پێکەوەژیانی هەموو بوونەوەرانی سەر گۆی زەوی. موحەمەد، پاش ڕزگار کردنی سەگەکە، مینێکی پیا ئەتەقێتەوە و پای لە دەس ئەدات. پای قرتاوی ئەم گەنجە لەو کاتە بەدواوە بوو بە ڕەمزی کۆڵنەدانی ڕەوتی ژینگەپارێزی ناوچە، بوو بە هێمای پێکەوە ژیان و ئاشتی بە هەموو واتاکانیەوە.

ئێستا کە ڕەوتی پاراستن زاڵتر لە هەمیشە لە بەرانبەری ڕەوتی قرکردن و لەناو بردندا وەستاوە، هیوا دارین هەموو کۆمەڵگا بە چین و توێژ و تەمەن و ڕەگەزە جیاوازەکانیەوە چیدی نەهێڵن نیشتمانێک تا هەتایە بریندار دەست و هزری تاقمێکی نەخۆش و ناهوشیار بێت و بە بردنە سەرەوەی ئاستی وشیاری گشتی و بەرگری لە هەر چەشنە کارێکی ناشیرین و دزێو بەر بە قڕبوونی لەمە زیاتری نیشتمان بگرن.

ئەم چەشنە کارە بەڕ لە هەموو کەسێک ژینگەپارێزان دەگرێتەوە تا واتایێکی نوێ بڵێنەوە و نیشتمانپەروەری بگەیەنن ئاستی شیاو و پێویستی کوردستان.

زبالە می‌ریزیم اما آنها را جمع نمی‌کنیم؟
اگر ما این کار را نکنیم،
این موجودات قربانی می‌شوند.

«چیا»؛ بەرەو سەرکەوتنێکی تر

■ ناسر کانی‌سانانی

لە دوایین ژمارەی «چیا»دا ڕاگەیشت کە لەمەودوا چیا بە دوو زمانی کوردی و فارسی ئەدوێ و پێنج پارێزگا دەبێتە مەیدانی پرتاوی. بۆ خۆم وتبوم و نوسیبوم و چاوەڕوانیم کردبوو کە ئەم زاڵە بەکەماڵە، کە لە تەمەنی یەک ساڵە وەک پیری سەد ساڵە ئەدوی و ڕێئەبڕی، داهاتوێکی ڕوونی هەیە.

شادمانم کە زۆری نەخایاند و دیاردەی ئەم زانیاریە و تواناییە سەری هەڵدا و بەرپرسانی پیوەندیدار لە سەر پاراوی زمان و پەرەدان بە مەودای سەرهەڵدان ڕەزامەندیان نواند و ڕجوایان بینی کە مانگنامەی فەرهەنگی - کۆمەڵایەتی چیا بە کوردی و فارسی وتەکانی بەیان کات و بە گوێی خوێنەرانی لە پێنج پارێزگا بدات.

ئەمە سەرکەوتنێکی بەرچاوە کە بە هۆی لێهاتووی و ئەمەگداری چیاکاران بە دەس هاتوە و ئەبێ بایەخی بۆ دانرێت.

من وەک لایەنگرێکی سروشت و خوێنەرێکی چیا سپاسی خۆم پێشکەش بەو بەرپرسانە ئەکەم کە ئەم هەڵەیان بۆ چیا ڕەخساند. پاشان لەگەڵ دەسخۆشی لە کاربەڕێوبەرانی چیا و پیرۆزبایی ئەم سەرکەوتنە لەوان و لە هەموو هۆگرانی چیا، ئاواتەخوازم ئەم مەیدان پێدانە وەک دەرفەتێک بۆ سەلماندنی لێهاتوویی و لێزانینی خۆیان بقۆزنەوە و بە قەڵەم و بە قەدەم ئەم شیاویە بە باشی دەر خەن.

نامەوێ درێژە بە قسەکانم بدەم ئێمەی مەریوانی کە چیا لە ناوماندا سەوز بووە، لەمەودوا ئەبێ دەرفەت بە خوشک و برایانی ئازیزمان لەو پارێزگایانەدا بدەین کە لە ئیستەوە دەبنە خوێنەر و بینەری چیا تا بیروڕایان دەربڕن و سەبارەت بە چیا و بۆ چیا بنووسن.

مریوان یک شهر نیست، یک فرهنگ است!

نام مریوان این روزها با فداکاری شهروندی دیگر دوباره بر سر زبان‌ها افتاد. مریوان سرزمین فداکاری، مریوان سرزمین مهربانی و... تیترهای این روزهای خبرگزاری و روزنامه‌ها در تحلیل فداکاری سرباز مریوانی سید محمد باختر که یک پایش را به خاطر نجات یک سگ در میان مین‌های پادگان عجب‌شیر از دست داد، بود.

به‌راستی در این شهر چه خبر است؟

انجمن سبز چیا، به‌محض اطلاع از بازگشت سرباز فداکار مریوانی، با نشر خبری مبنی بر بازگشت سفیر مهربانی شهرمان به زادگاهش، تیمی جهت برنامه‌ریزی برای مراسم پیشوازی در ساعت ۱۵ در ۶ دی‌ماه تدارک دید. بنرها و پوسترهایی چاپ شد و

بااطلاع رسانی لازم، باوجود دو ساعت تأخیر در برنامه پیشوازی مردم باوفای شهر مریوان، با حضوری پرشکوه به استقبال قهرمان شهرشان رفتند و از او پیشوازی کردند.

دسته‌گل‌ها و بنرها و نوشته‌هایی که در دست مردم بود همه برای یک قهرمان شجاع و فداکار نوشته‌شده بود با عنوان: "سفیر مهربانی خوش‌آمدی"، "بەخێر بێیتەوە بالوێزی ژینگەپارێزی کوردستان"، " هێمای خۆشەویستی، کاک محەمەد باختەر؛ بەخێر بێیتەوە بۆ وڵاتی میهرەبانی" و... که در دست زنان و مردان و کودکان شهر در اعلام حمایت و همدردی با قهرمان عزیز شهر بود.

٦دی‌ماه هم در تاریخ این مریوان ماندگار شد به‌مانند "روز شکستن تفنگ شکاری"، به‌مانند "ڕۆژێکم بۆ زرێبار" ، "روز پیاده‌روی با اعتصاب غذا از مریوان به ثلاث باباجانی"، به‌مانند "روز همدردی معلم فداکار مریوانی با دانش آموزش" و ... کم نیستند مواردی ازاین‌دست و قطعاً آخرینش هم نخواهد بود.

سمینار خشونت و محیط‌زیست در مریوان

انجمن فرهنگی - ادبی شهر مریوان با همکاری انجمن سبز چیا و همراهی شهرداری مریوان در تاریخ هفتم دی‌ماه ۱۳۹۵، در فرهنگسرای شهرداری مریوان سمیناری تخصصی تحت عنوان خشونت و تأثیر آن در محیط زیست، با حضور جمع کثیری از شهروندان مریوانی برگزار نمودند.

در ابتدا آقای انور روشن از طرف انجمن فرهنگی - ادبی با ارائه توضیحی در مورد مجموعه سمینارهای مرتبط با خشونت به شکل اختصاصی‌تری به مبحث سمینار پرداختند و پیام انجمن را برای این نشست قرائت نمودند.

در شروع برنامه‌های سمینار آقای محمد دانش عضو هیئت‌مدیره انجمن سبز چیا به موضوع حیوان آزاری و خشونت علیه حیوانات در ابعاد مختلف، از طرف مردم، دولت‌ها و همچنین وضعیت و جایگاه حیوان آزاری در کوردستان پرداختند. وی در ادامه با اشاره به اقدامات نیک حافظان محیط‌زیست در شهرستان مریوان وضعیت خشونت علیه حیواناتت را در کوردستان به لطف وجود انجمن‌های زیست‌محیطی روبه بهبودی پیش‌بینی نمودند.

سخنران دوم این برنامه آقای مهندس مظفر ویس پناه دارای تحصیلات عالیه مرتبط با توسعه پایدار و برنامه‌ریزی شهری از دانشگاه‌های سوئد بودند که به ارتباط خشونت با طراحی شهری و محیط‌زیست شهری پرداختند. ایشان در ادامه با گذری به گذشته وضعیت شهرسازی و روند پیشرفت شهر مریوان بر اساس تصاویر ماهواره‌ای به ضعف در مدیریت و همچنین گسترش خانه‌های بدون مجوز و ساخت محلات، کوچه‌ها، پارک‌ها و بازار بی‌کیفیت و بدون رعایت استاندارد پرداختند و فضای شهر بدون مبلمان مریوان را برای کودکان و افراد کهن‌سال نامناسب معرفی نمودند. ایشان با پخش فیلمی از وضعیت ترافیکی شهر مریوان مدیریت شهری در مریوان را به چالش کشیدند و اشاره نمودند که همه این موارد در سایه قوانین ناقص و مدیریت نامناسب شهری و بی‌توجهی به شهرسازی اتفاق می‌افتد که در انتها منجر به رفتارهای ناهنجار شهروندی و افزایش خشونت در ابعاد مختلف می‌شود. ایشان در انتها راهکارهایی هم برای حل این معضلات ارائه نمودند.

لازم به ذکر است در هنگام ورود خانواده سید محمد باختر سرباز فداکار مریوانی که میهمان ویژه این برنامه بودند، حضار با احترام فراوان به تشویق آن‌ها پرداختند. آقای انور روشن نیز ایشان را مایه افتخار کوردستان معرفی کردند.

بعد از سخنرانی دوم برنامه سمینار، از طرف انجمن فرهنگی - ادبی و انجمن سبز چیا مریوان با اهدای لوح تقدیر جداگانه از فداکاری سید محمد باختر سرباز فداکار مریوانی تقدیر شد و حضار به احترام خانواده باختر یک دقیقه ایستاده و پدر و مادر سرباز فداکار را مورد تشویق قراردادند. همچنین از طرف انجمن سبز چیا از کمال راستخانه، آقای شریف باجور، زوج مریوانی که به تیمار حیوانات می‌پردازند تقدیر به عمل آمد و از طرف خانواده سید محمد باختر هم هدیه‌ای ویژه به کمال راستخانه اهدا گردید.

در بخش پایانی سمینار آقای ایرج قادری عضو انجمن سبز چیا به شیوه‌ای کاملاً مستند و علمی به ارتباط بحران آب و خشونت پرداختند و با ارائه آمارهای مهمی، وضعیت بحران آب در ایران را جدی مطرح نمودند که مشکلات زیادی را هم تاکنون از مهاجرت تا نشست زمین و خشک شدن رودخانه و تالاب‌ها و ... را به وجود آورده است. ایشان همچنین به ارتباط بهار عربی با بحران آب، به کمک آمارهای مستند و علمی پرداخته و بحران آب را از عوامل مهم خشونت در جنگ و خونریزی منطقه معرفی نمودند.

تجاوز به زمین‌های زراعی جوامع محلی

بر اساس گزارشی که به دفتر روابط عمومی انجمن سبز چیا رسید، ماشین‌آلات مربوط به شرکتی نامشخص اما مرتبط با احداث پالایشگاه در ماه گذشته در سایت انتخابی برای احداث پالایشگاه بدون هیچ مجوزی اقدام به تعیین محدوده کرده و به حریم زمین‌های کشاورزی مردم تجاوز نموده‌اند.

همچنین به تاریخ ۸ دی‌ماه، زمانی که ماشین‌آلات قصد فعالیت در سایت را داشتند، جوامع محلی و دوستداران محیط‌زیست و اداره محیط‌زیست شهرستان مریوان در محل حاضر می‌شوند و از فعالیت آن‌ها جلوگیری می‌شود و با گفتگو مسئله خاتمه پیدا می کندو با مدیریت بحران از احتمال برخورد شدیدتر جلوگیری به عمل آمد و ماشین‌آلات درنهایت از محوطه خارج و منطقه را ترک کردند.

بدیهی است کسانی که در فکر احداث پالایشگاه بر روی زمین مردم هستند بدانند که مردم این منطقه موافق این نوع از توسعه نبوده و حاضر نیستند اجازه احداث پالایشگاه در آن منطقه را بدهند.

به نظر می‌رسد فعالیت این ماشین‌آلات کاملاً غیرقانونی و بدون مجوز و در سایه حمایت کسانی صورت گرفته است که به فکر توسعه به هر قیمتی هستند.

انجمن سبز چیا ضمن محکوم کردن این عمل غیرقانونی از مسئولین این انتظار می‌رود که از انجام فعالیت‌های غیرقانونی ممانعت به عمل‌آورند.

"یەلداعەباسی" لە شەوی یەلدا، خەڵات کرا!

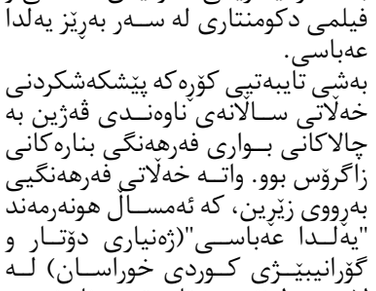

لە ڕێکەوتی سی سەرماوەزی ۱۳۹۵ی هەتاویدا، ناوەندی فەرهەنگی - هونەریی قەژین، کۆڕێکی بۆ بەڕز ڕاگرتنی شەوی یەلدا، بۆ پێنجەمین ساڵ لەم شەوەدا، لە هۆڵی سینەما کوردستانی شاری مەریوان بەڕێوە برد. کۆڕەکە بە بەشەداریی کۆمەڵێکی بەرچاو لە نووسەران، ئەدیبان و کەسایەتییە کانی کوردستانی ئێران، و بە پێشوازیی گەرم و گوڕی خەڵکی مەریوان و دەوروبەر، لە کاتژمێر ۸ی شەودا دەستیپێکرد و تا ۱۲/۵ی نیوەشەو درێژەی خایاند.

ناوەرۆکی کۆڕەکە پێکهاتبوو لە خوێندنەوەی شێعر، قسە و باس لە سەر گرنگی فولکلۆر و فەرهەنگی کوردەواری، موسیقا، پیشاندانی فیلمی "لێرە جادەکان کۆتاییان بۆ نییە" بە دەرهێنەریی: تەوفیق ئەمانی و فیلمی دکومنتاری لە سەر بەڕێز یەلدا عەباسی.

بەشی تایبەتیی کۆڕەکە پێشکەشکردنی خەڵاتی ساڵانەی ناوەندی قەژین بە چالاکانی بواری فەرهەنگی بناوەکانی زاگرۆس بوو. واتە خەڵاتی فەرهەنگیی بەڕووی زێڕین، کە ئەمساڵ هونەرمەند "یەلدا عەباسی"(ژەنیاری دۆتار و گۆرانیبێژی کوردی خوراسان) لە لایەن لێژنەی تایبەتی ناوەندی قەژینەوە پەسەند کرابوو و لە ڕێوڕەسمێکی بەشکۆدا خەڵاتەکە لە لایەن بەڕێز مامۆستا کەلیموڵڵا تەوەحودی(کانیماڵ) نووسەری بەناوبانگی کوردی خوراسان، پێشکەش بە یەلدا عەباسی کرا.

لە کۆتاییشدا لە لایەن قەژینەوە؛ ڕێز لە کاک "شەریف باجوەر" چالاکی ژینگە پارێز، گیردرا و سپاسنامەی پێ بەخشرا.

فداکاری برای نجات یک سگ، در فضای خاورمیانه‌ای امروز!

زمستان ۸۳ بود، چند روز یخبندان و یخ زدن زریبار، پخش فیلم کشتار بیش از صد رأس خوک و چند صد پرنده، احساسات جامعه مریوان و کردستان را جریحه‌دار کرد. آن نگرانی‌ها، فعالان محیط‌زیست را راهی روستاها نمود و آموزش محیط‌زیست به‌صورت رسمی توسط چیا برای مبارزه با خشونت علیه جانوران کلیدخورد.

از آن زمان تاکنون شاهد فراز و نشیب‌های بسیاری بوده‌ایم. به لطف دنیای رسانه و شبکه‌های اجتماعی، هرروز از خبرهای خوب و بد آگاه می‌شویم. شکل گرفتن جنبش تفنگ سبز و شکستن تفنگ شکارچی چندساله براثر آموزش‌های چیا، تبدیل به نقطه عطفی در تاریخ زیست‌محیطی ایران شد. جنبشی که کوچک‌ترین نتیجه‌اش تلطیف فضای زیست‌محیطی و نفس کشیدن جامعه جانوری این دیار بود.

پیاده‌روی فعال نام‌آشنای محیط‌زیست برای اعتراض به کشتار توله‌سگ در ثلاث باوه جانی، حرکتی معنی‌دار و ادامه راه جنبش تفنگ سبز بود که حاوی پیامی انسانی بود؛ و بار دیگر پیام مهربانی را از زادگاه تفنگ سبز به مردمان کرمانشاه و سایرنقاط کشوررساند.

اما این بار سفیری از کردستان؛ محمد باختر با اهدای یک پای خود، بار دیگر پیام مهربانی کوردستان و تفنگ شکسته را برای آذربایجان و تمام ایران تداعی نمود. محمد باختر سرباز مریوانی که در حال انجام‌وظیفه در پادگان عجب‌شیر، ناله‌های سگ گرفتار در میان سیم‌های خاردار را مشاهده می‌کند. اقدام به نجات سگ می‌نماید. متأسفانه با انفجار مین در محل، یک پایش از زانو به پایین قطع شد.

این بار گرمای پیامی آذرگون در آذر امسال گرمابخش جامعه محیط‌زیست ایران می‌شود. بدون شک نقش آموزش‌های محیط زیستی و تلطیف فضای جامعه و نشر مهربانی چنین اقداماتی زمانی مشخص می‌شود که نگاهی به اطرافمان انداخته و خاورمیانه امروز را در ذهنمان برای لحظه‌ای مرور کنیم. بیایید قدر این حرکات و این انسان‌های مهربان را بدانیم و خوشحال باشیم که مریوانِ چیا و هورامانِ تفنگ سبز، هرروز با مهربانی و طبیعت تجدید میثاقی دوباره و چندباره داشته و پیام مهربانی‌شان گرمابخش سرمای این روزهای کشوراست.

محمد تنها نیست ما با او هستیم!

آقای «کمال راستخانه» عضو انجمن سبز چیا برای ادای احترام به سید محمد باختر جوان فداکار مریوانی که برای نجات سگی، متأسفانه یک پایش تا زانو قطع گردید، مسیر ۴۰۰ کیلومتری مریوان به تبریز را با دوچرخه رکاب زد. وی در طول مسیر در شهرهای مختلف ازجمله، سقز و بوکان به گرمی و با اهدای گل مورد استقبال دوستداران محیط زیست قرار گرفت.

کمال راست خانه در میان برف و سرما رکاب زد، حتی چندین بار به دلیل یخ‌زدگی سطح جاده دچار حادثه گردید اما باز حرکتش را با ایمان به هدفی که انتخاب کرده بود ادامه داد تا خود را به پیش محمد برساند و پیام مهربانی وی را آوازه جهان کند. انجمن سبز چیا هم‌زمان از فعالین محیط زیست کشور خواسته بود تا در روز جمعه سوم دی‌ماه هم‌زمان با رسیدن کاک کمال برای ادای احترام و عیادت از سید محمد باختر به بیمارستان شهدا تبریز بیایند.

کاک کمال بعد از رسیدن به تبریز در یک پیشوازی زیبا از سوی مردم، فعالین محیط زیست از شهرهای مختلف کوردستان و آذربایجان و خانواده باختر، به گرمی مورد استقبال قرار گرفت و در ادامه افراد برای ادای احترام و تقدیم گل به عیادت سرباز فداکار مریوانی رفتند. در این دیدار پیامی از سوی کمال راست خانه به سید محمد باختر تقدیم گردید که به شرح زیر است:

«امیدوارانه در برف و کولاک زمستان و یخبندان مهربانی و مروت روزگار رکاب زدم. با دلی گرم و سرشار از خشنودی از اینکه هنوز میتوان به جد فردایی را انتظار کشید که اهورای مهر بر اهریمن کین پیروز گردیده باشد.

فردایی روشن از خورشید صلح و آرامش در پس یلدای دراز نامردمیها، دشمنیها و نامهربانیها. شادان از پیچ‌وخم کوهها رکاب زدم تا سربازی را ببینم که پایش را درراه انسانیت باخته است و از او بیاموزم آنچه را که در هیچ دانشگاه و از هر استادی نمیتوان آموخت. آن سرباز سرافرازی که همچون هر انسان راستین دیگر، روح لطیفش را با گلوله و آتش جنگ، آن‌چنان مناسبتی است که حتی زبانبستگان در همسایگیاش آسودهاند، رکاب زدم تا پیامش را به جهانیان برسانم. پیام جاودانی که سراسر حیات و زندگی است، سراسر دوستی و مهربانی ست».

سلطنت ارابه‌های مرگ در جاده‌های کوردستان

کوردستان ازنظر شاخص راه به‌عنوان یکی از مهم‌ترین زیرساخت‌ها در رتبه‌های آخر در میان استان‌های کشور قرار دارد. یکی از نشانه‌های ورود به کوردستان از شهرهای دیگر باریک شدن و غیراستاندارد بودن جاده‌هاست، علاوه بر آن در چندساله اخیر افزایش روابط اقلیم کوردستان با کشور باعث شد که تردد ماشین‌های سنگین و انواع کامیون‌ها و تانکرهای حامل سوخت به این جاده‌ها افزوده شوند بدون اینکه تدبیری برای وضعیت جاده‌ها اندیشیده شود و هر هفته خبرهای ناگواری از تصادفات مرگبار ارابه‌های مرگ از کوردستان و به‌ویژه در شهرهای مرزی می‌شنویم.

یکی از پرترددترین مسیرهای ارابه‌های مرگ جاده سنندج به مریوان و مرز بین‌المللی باشماق است که در دوم دی‌ماه تانکر حامل سوخت سی هزار لیتر گازوئیل در حساس‌ترین نقطه جاده مریوان به باشماق که از کنار تالاب زیبای زریبار می‌گذرد دچار سانحه شد و در فاصله کمتر از ۲۰ متری عرصه آبی زریبار چپ کرد و خوشبختانه بخت با زریبار یار بود که تانکر دچار انفجار یا ترکیدگی نشد و تنها از چند نقطه سوخت به بیرون نشت کرد و به دلیل فاصله کم‌خطر بروز فاجعه زیستی بود که بعد از رسیدن مردم، مسئولین و انجمن سبز چیا عملیات کنترل بحران صورت گرفت اما به چه شکل وچگونه؟

آنچه فعالان محیط‌زیست را شوکه کرد، نبود امکانات اورژانسی برای جلوگیری از بروز فاجعه‌ای به‌تمام‌معنا بود این بار هم خداوند رحم کرد که این مردم به‌موقع در محل حضور یافتند، با کمک گازوئیل فروشان مریوانی با ابتدایی‌ترین وسایل در کمتر از ۳ ساعت این بحران به وجود آمده تا حدود قابل‌توجهی کنترل شد و تانکر از آن محل خارج و همچنین با تعهد شرکت مسئول حجم معینی هم از خاک‌آلوده هم برداشت شد

هرچند مقداری از مواد نفتی وارد زریبار شد و حجم بیشتری هم وارد خاک منطقه شد که با بارندگی‌ها مجدداً وارد آب زریبار می‌شود، اما قطعاً امکان یک فاجعه زیستی بسیار بزرگ از بیخ گوش زریبار گذشت و این زنگ خطری جدی است برای کسانی که کمربندی ماشین‌های سنگین را از داخل پناهگاه تالاب عبور داده و پیچ جاده‌ای (شیخ حسین) که سالانه ده‌ها فقره تصادف در آن رخ می‌دهد و کمترین فاصله با عرصه آبی دارد، برای پیشگیری از وقوع و یا مدیریت چنین حوادثی به چه چیزی اندیشیده‌اید و چه‌کارهایی انجام‌شده است؟ چه تدبیری برای ممانعت و جلوگیری از تکرار دوباره تابه‌حال اندیشیده‌اید؟ باوجود عبور جاده از حساس‌ترین نقطه تهدیدکننده تالاب، در این مکان چند حادثه دیگر باید رخ دهد تا به فکر اصلاح جاده باشید؟

اکولوژی و سرمایه (۲)

■ زانیار مرادی

آدمی به طبیعت زنده است؛ یعنی طبیعت پیکره‌ی اوست. پس چنانچه آدمی بخواهد زنده بماند باید پیوسته با طبیعت گفت‌وگو کند. این سخن که حیات جسمانی و معنوی انسان با طبیعت پیوند دارد، معنایی جز این نمی‌دهد که طبیعت با خود پیوند دارد، چه آدمی پاره‌ای از طبیعت است. " مارکس "

امروزه به لطف نهادهایی چون صندوق بین‌المللی، بانک جهانی، سازمان تجارت جهانی و گروه موسوم به کشورهای هفتگانه (G-۷) «پی گیری عقلانی حداکثر سود" همگام با روند جهانگیر شدن سرمایه ابعادی واقعاً سیاره‌ای می‌یابد و در جهت تحقق این گرایش‌ها عمل می‌کند نخستین منتقدان مدل تمدن صنعتی سرمایه‌داری پیروان مکتب رمانتیسم بودند. از روسو در نیمه قرن هجدهم گرفته تا منتقدان معاصر (مثلاً مورخ انگلیسی ای. پی. تامپسون) رمانتیسم با تائید ارزش‌های فرهنگی، اجتماعی یا اخلاقی پیش سرمایه‌داری به کمیت گرایی، ماشینی شدن و سرخوردگی دنیای سرمایه به اعتراض برخاسته بود. در جریان تاریخ رمانتیسم، حسرت بهشت گمشده و جماعات تشکل‌یافته (پیشا مدرن) شکل‌هایی پیدا کرد که گاهی اوقات واپس‌مانده و عقب گرا، گاهی اوقات انقلابی و آرمان‌خواهانه بود. در مورد اخیر، مسئله دیگر بازگشت به گذشته نیست، بلکه پشت سر گذاشتن آن و رفتن به‌سوی آینده است. از نظر پیر لرو، ویلیام موریس یا هربرت مارکوزه، آرمان‌شهر آینده، با بازیابی جامعه گمشده منتها به شکل جدید و با درگرفتن دست آوردهای مدرنیته یعنی آزادی، برابری و دموکراسی ممکن می‌شود.

نباید به پیروزی‌های خود بر طبیعت برخود ببالیم

طرفداران سیاسی محیط‌زیست هر یک به‌نوبه‌ی خود ثمره‌ی نقد رمانتیک‌هاست. آن‌ها به وجود جامعه‌ای فراتر از ماشینی سازی اقتصاد، سلطه پولی و کاهش قلمرو اجتماعی به محاسبه سود و انباشت سرمایه اصرار می‌ورزند. به‌جای چنین جامعه‌ای آن‌ها ارزش‌های کیفی را مطرح می‌کنند: ارزش مصرف و رفع نیازها. یکی بر برابری اجتماعی پای می‌فشارد و دیگر بر حفظ طبیعت و توازن زیست‌محیطی. به قول مارکس در سرمایه:

«بدین ترتیب سرمایه هم سلامت کارگر شهری و هم حیات روحی کارگر روستا را از بین می‌برد. در مرحله تکامل کشاورزی سرمایه‌داری، هر پیشرفت کوتاه‌مدت در حاصلخیزی، درعین‌حال معرف مرحله‌ای در تخریب درازمدت بنیان‌های همیشه حاصلخیزی است. هر چه پیشرفت یک کشور بیشتر باشد صفت در مقیاس وسیع (مثلاً آمریکا...) این روند تخریب سریع‌تر به‌پیش می‌رود. بدین ترتیب تولید سرمایه‌داری تنها با تحلیل بردن هم‌زمان دو جنبه که همه شهرها از آن به دست می‌آید یعنی زمین و نیروی کار تکوین می‌یابند.»

یا به نقل از انگلس در نقش کار در تحول انسان:

"نباید به پیروزی‌های خود بر طبیعت زیاده از حد برخود ببالیم. طبیعت انتقام خود را از هر یک از پیروزی‌ها می‌گیرد. مردم مقدونیه، یونان، آسیای صغیر که طبیعت را برای دست‌یابی به زمین مزروعی از بین بردند، هرگز تصورش را نمی‌کردند که شرایط ویرانی این سرزمین را فراهم می‌کنند. ایتالیایی‌های مقیم منطقه‌ی آلپ که جنگل‌ها را از بین می‌بردند نمی‌دانستند که اساس صنعت لبنیات را از بین می‌بردند. آن‌ها حتی کوه‌های خود را از چشمه‌هایش محروم کردند. باید همواره به خاطر داشت که هرگز نمی‌توان بر طبیعت حکم روایی کرد؛ یعنی به‌مثابه سلطه‌ی حاکم بر مردی شکست‌خورده، همچون کسی که بیرون از طبیعت قرارگرفته باشد. جسم و روحمان به طبیعت تعلق دارد. همه سروری ما مبتنی بر امتیازی است که بر دیگر مخلوقات داریم. این امتیاز که ما قوانین طبیعت را می‌دانیم و می‌توانیم از آن‌ها عاقلانه استفاده کنیم.»

عقلانیت زیست‌محیطی کلان بایستی جای عقلانیت سودجویانه‌ی خرد را بگیرد.

درهرحال با الهام گرفتن از پیشگامانی چون سرژبودولینسکی و ولادیمیر ورنادسکی و اندیشمندانی چون مانوئل سکریستان، ریموند ویلیامز، رودولف بارو و آندره گورز و تلاش‌های ارزشمند افرادی چون جیمز اوکانر، بری کامانر، تد بنتون، خوان مارتینز آلیه، فرانسیسکو فرناندزبوای، جورج ریچمن، ژان پل دلیچ، یوتدیت فورت، توماس ابرمن، راینر ترامپرت، ارهارد اپلر، المار آلتواتر، فریدریا تووِلف و بساری دیگر به این نتیجه می‌رسیم که:

۱- نحوه تولید و مصرف کنونی که بر منطق انباشت نامحدود (کالا سود و سرمایه) مصرف تجملی، هدر دادن منابع و تخریب سریع محیط‌زیست بناشده است هرگز نمی‌تواند بدون اینکه بحران زیست‌محیطی عده‌ای را موجب شود به همه سیاره‌ها بسط پیدا می‌کند. مثلاً طبق برآوردهای اخیر اگر مصرف متوسط انرژی ایالات‌متحده را به جمعیت جهان تعمیم می‌دادیم ذخیره کشف‌شده نفت جهان ۱۹ روزه تمام می‌شد.

۲- این فاجعه که ایالات‌متحده آمریکا در ۱۵۳ کشور دنیا ۹۰۰ پایگاه نظامی دارد و این نه به دلیل دفاع از دموکراسی یا حفظ محیط‌زیست بلکه کنترل تمام منابع و تخریب آن‌هاست.

۳- بدین ترتیب است که اساس نظام اقتصادی بر حفظ و تشدید نابرابری فاحش بین شمال و جنوب گذاشته است. افزون بر این، به علت مشی عمومی «صدور آلودگی هوا" که مسبب آن کشورهای امپریالیستی و سیطره جهانی سرمایه‌داری نئولیبرال است، مسائل زیست‌محیطی آسیا، آفریقا و آمریکای لاتین رو به وخامت گذاشته است. این استراتژی به نقطه ماقبل آخر "قانونیت" اقتصادی خود (ازنقطه‌نظر سرمایه‌داری) رسیده است. این نقطه ماقبل آخر را لارنس سمرز (Larrence Semmers) متخصص بنام بانک جهانی (که بعداً رئیس خزانه‌داری و رئیس دانشگاه هاروارد شد) این‌طور فرمول‌بندی کرده است: تهی‌دستان کمتر هزینه می‌برند! اندازه‌ی هزینه‌های آلودگی‌های هوا که برای سلامتی زیان‌بارند به دلیل افزایش بیماری و مرگ‌ومیر به زیان‌های تولید بستگی دارد. از این نظرگاه مقدار معین آلودگی مضر به حال سلامتی را می‌بایست در کشورهایی متمرکز کرد که کمترین هزینه‌ها- یعنی کشورهایی با پایین‌ترین نرخ دستمزد- را در بر دارند. این فرمول‌بندی بدبینانه منطق جهان سرمایه را بیش از تمامی سخنرانی‌های آرام‌بخش درباره‌ی توسعه‌ای که نهادهای مالی بین‌المللی موجد آن‌اند افشا می‌کند.

۴- به هر رو بازتولید پیشرفت سرمایه‌داری که هم‌اکنون در جریان است و جامعه‌ی مبتنی بر بازار- حتی به شکل خشن نابرابر کنونی خود - مستقیماً بقای نوع بشر را در کوتاه‌مدت تهدید می‌کند؛ بنابراین حفظ محیط طبیعی مقوله‌ای انسانی نیز هست.

ازنظر ریچارد اسمیت سرمایه‌داری نمی‌تواند اصلاح شود تا سود را تابعی از بقای انسان کند؛ و روسای صاحب‌نظر شرکت‌های سرمایه‌داری چاره‌ای ندارند جز آنکه درباره‌ی اقتصاد و محیط‌زیست به‌طور سیستماتیک تصمیماتی غلط و غیرعقلانی بگیرند که درنهایت به دلیل فناوری‌ای که در اختیاردارند تصمیماتی است که در سطح سیاره‌ی ما حکم خودکشی را دارد.

عقلانیت کوته بینانه بازار با حسابگری‌های کوتاه‌مدت سود و زیانش و عقلانیت زیست‌محیطی که تداوم کامل دوره‌های طبیعی را مدنظر دارد، ذاتاً متناقض یکدیگرند. نئولیبرالیسم به پرستش کالا و خودمختارسازی واقعی اقتصاد متکی است که هم‌اکنون دست بالا را دارد. از دیگر سو از منظر رهاسازی زیست‌محیطی از سیطره‌ی غول‌آسای مخرب اقتصاد جهانی سرمایه‌داری در مفهومی که ای. پی. تامپسون از این اصطلاح می‌فهمد، آنچه اساسی است عرضه‌ی یک اقتصاد اخلاقی است؛ یعنی اقتصاد سیاسی‌ای که بر معیارهای فرا اقتصادی و غیر پولی پایه‌ریزی شود. به‌بیان‌دیگر اقتصاد باید دوباره در سیاست، جامعه و محیط‌زیست ریشه بدواند.

۵- رفورم‌های جزئی ناکافی است. عقلانیت زیست‌محیطی کلان بایستی جای عقلانیت سودجویانه‌ی خرد را بگیرد، امری که مستلزم دگرگونی حقیقی تمدن بشری است. این کار بدون جهت‌گیری فنی جدید که بنیاد آن را جایگزینی منابع جاری انرژی با بدیل‌های بی‌ضرر برای محیط‌زیست و قابل‌نوسازی هم چون انرژی خورشیدی تشکیل می‌دهد، غیرممکن است. نظارت بر ابزار تولید، به‌خصوص بر تصمیماتی که درباره‌ی سرمایه‌گذاری‌ها و دگرگونی‌های فنی می‌شود می‌بایستی طبق معیارهای غیر بازاری که دربرگیرنده‌ی نیازهای واقعی جمعیت و حفظ محیط‌زیست است، کاملاً به رسمیت شناخته شود. تنها زمینه‌ی ممکن این امر می‌تواند گزینش دموکراتیک اولویت‌ها و سرمایه‌گذاری‌های مردم باشد و نه قوانین بازار یا دفتر سیاسی همه‌جا حاضر.

ضرورت اتحاد همه جنبش‌های اجتماعی رهایی‌بخش برای رسیدن به تمدن جدید

به نقل از میشل لووی پذیرفتن اینکه سرمایه‌داری غیرممکن است بتواند به بهبود محیط‌زیست کمک کند، به معنی آن نیست که نباید در مبارزه برای رفورم‌های فوری درگیر شد. این اسطوره باید کنار گذاشته شود که تاوان خسارات زیست‌محیطی را بازار به عهده می‌گیرد و این خسارات را می‌توان با ضوابط اقتصادی محاسبه نمود. جبران مافات بینهایت ضروری است. باید فوراً برای غدغن کردن CFC (کلوروفلوروکربنها) که لایه‌های ازون را نابود می‌کنند، برای جلوگیری اکید از پخش گازهایی که اثر گلخانه‌ای بر محیط را موجب می‌شوند و برای ارتقاء وسایط نقلیه‌ی عمومی در مقابل ماشین‌های شخصی مضر به حال جامعه و آلوده‌کننده به پا خیزیم.

مبارزه برای رفورم‌های اجتماعی - زیست‌محیطی می‌تواند آغازگر پویای و دگرگونی جدید و گذار از برنامه‌ها و خواست‌های حداقل به خواست‌های حداکثر باشد، تنها به این شرط که به بحث‌هایی تن ندهیم منافع خاص مسلط مطرح می‌کند و فشارهایی که تحت عنوان رقابتی بودن، مدرنیزه کردن و قوانین بازار اعمال می‌کنند.

مطالبات فوری مشخصی می‌تواند به نقاط مشترک میان گروه‌ها، نهادها، جنبش‌ها، کمپین‌ها و گرایش‌های بشردوستانه و طبیعت دوستانه تبدیل گردد:

- ارتقاء وسایل حمل‌ونقل عمومی مجانی یا ارزان‌قیمت باقابلیت دسترسی آسان و سریع برای همگان و استاندارد نمودن مسیر راه‌ها و جاده‌ها و خطوط ارتباطی.

- مبارزه علیه نظام اصلاح و تعدیل فرا لیبرالی و علیه بدهی‌هایی که سازمان بین‌المللی پول و بانک جهانی به جنوب تحمیل می‌کند. این سیاست پی آمدهای زیست‌محیطی و اجتماعی فاجعه باری دارد: بیکار سازی گسترده و نابودی شبکه‌های ایمنی اجتماعی، دست کشیدن از محصولات غذایی و نابودی منابع طبیعی به نفع صادرات.

- تقلیل ساعات کار به چهار ساعت؛ هم به‌مثابه‌ی راه‌حل بیکاری و هم به‌مثابه‌ی چشم‌انداز اجتماعی گسترده‌تر که ارزش بیشتری برای اوقات فراغت تا انباشت کالا قائل است.

- اما برای مبارزه درراه تمدنی جدید اولاً باید به‌صورت جهانی عمل نمود و ضروری است همه جنبش‌های اجتماعی رهایی‌بخش با یکدیگر متحد شوند. این نکته را رایش من این‌طور بیان می‌کند:

- این پروژه هیچ‌یک از رنگ‌های رنگین‌کمان را نباید حذف کند؛ نه رنگ سرخ جنبش ضد سرمایه‌داری و تساوی طلبانه ی کارگری، نه رنگ صورتی مبارزات رهایی‌بخش زنان، نه رنگ سفید جنبش‌های مسالمت‌آمیز صلح، نه رنگ سیاه ضد اقتدارگرای آزادی منشانه (Libertarian) و آنارشیست‌ها و نه حتی رنگ سبز مبارزه برای انسانیتی آزاد و عادلانه بر سیاره‌ای قابل سکونت را.

مرۆڤ لە مەترسیی لەناوچوون نزیک بوەتەوە!

■ حشمەت قوربانی
کارناسی‌ژینگە

مرۆڤ لە سەرەتای ژیانیەوە کەدەستی دەگاتە سرووشت خەریکی خەساردانە بەلام گۆی زەوی و بەگشتی سروشت دروست کراوە بۆ تێپەڕ کردنی ژیان بە شێوازێکی خاوێن و کەلک وەرگردن لە ژینگە، مرۆڤی ئەم سەردەمە وەها نامۆ بووە بە خۆی و دەوروبەرەکەی کە چیتر ناتوانێت خۆی بە بەشێک لە سروشت بزانێت، چیتر ناتوانێت لە ناو ئەو گەردوونەدا بە هەموو پێکهاتە زیندوو مردووەکانی بە یەکێک لە ڕەگەزە زیندووەکانی دابنێت، تەکنەلۆژیا کردوویەتی بە برغوویەک لە ناو دەزگایەکی گەورەدا، بۆ ئاماژەی زۆرتر فیلمەکەی چاری چاپلین کە ناوی سەردەمە تازەکانە بە بیر دێتەوە کە مرۆڤ خۆی دەبێتە ئامێر.

هەر هەموو دۆخی ڕۆحی و دەروونی ئیمە کاردانەوەی جیهانی دەوروبەرە ڕەنگە کەسێک بپرسێت کە تا هەنووکە پیشەسازی و شۆرشی تەکنۆلۆژیا کە هەموو پەیوەندییە کۆمەلایتیەکانی نێوان مرۆڤ و مرۆڤی گۆڕیوە، نێوان مرۆڤ و سروشت، پرسێکە کە تەنها پەیوەندی بە ڕۆژئاواوە هەیە و ئیمەی ڕۆژهەلاتی(واتە وڵاتانی جیهان سێهەمی) لێی دوور و بێبەرین، بەلام پەیوەندی ئیمەیش لە گەڵ سروشت پەیوەندی مرۆڤێک بووە کە تەنها ئەونە مرۆڤی خۆش ویستووە، بە حوکمی ئەوەی مێژووی ڕەشی شەڕ و نەهامەتی لە ڕۆژهەلاتی ناوەڕاست باو بوە.

سروشت جگە لە پیت و بەرەکەت تەنها خاک و ئاو نەبوو، تەنها جوان و ڕازاوە و دڵگیر نەبووە، بەڵکو هەمیشە وەک پەناگەیەک و حەشارگەیەک لە سروشتی ڕوانیوە، هەرگیز بڕوای بەمە نەبووە کە ئەم و سروشت خاوەنی یەکدین و دووانەی یەک منداڵانن، بەڵکو لای ئیمە(مرۆڤ و سروشت) بە یەکەوە کارکردەی خودان بە مەبەستێک دروست بوون کە تەنها ئاسمان و گیاندارو دڕەخت و ئاو و دارو بەردو مردووەکانیشدا پەیوەندی ڕۆحی قوڵی هەبووە، قسەی لەگەڵ هەر هەموو ڕەگەزەکانی ناو سروشتدا کردووە، ڕێزیانی لێ گرتووە، شەرمی لێ کرووە، ترساوە و پەرەستوویەتی، مرۆڤی کۆن تەنها ئەو کاتە دڕندە ئاسا مەل و گیاندارە کێوییەکانی کوشتووە کە برسی بووە، ڕاو کردنی مەل و هەر هەموو گیاندارە کێوییەکان بەتەنها لەتاو برسییەتی نەبووە، بەڵکو زۆر جاران بۆ سەرگەرمکردن و خۆشی بووە، تا هەنووکەش درێژەی هەیە، مرۆڤی ئێستا ئامادەیە کە هەموو کات دڕندە بێت، بەتەنها لە گەڵ مەل و ئاژەڵەکان و دەرخستەکاندا دڕندە نیە، بەڵکو مرۆڤ دژ بە هاوتوخمی خۆی دڕندە و خوێنخۆرە، ئەو هەست و سۆزە پڕ لە جوانی و سەرسامیە لای مرۆڤی سەردەم کەمی کردوە یان هەر نەماوە، مرۆڤی هاوچەرخ و زانستپەروەرە هەموو سروشت و دەوروبەر و ژینگە بە بەشێکی جیا لە خۆی دەبینێت، هەموو جیهان و دیاردەکانی لای مرۆڤی تەکنەلۆژی دەیزانێت، کە سروشت لە گەڵ مرۆڤی ئێمەدا دژوار و نالەبار بووە. لەم ڕوانگەشدا خەڵکانی نەتەوە جواروەجۆرەکان بە هەر چەشنە بیر و باوەڕ و ئایینە جیاوازەکان جیا لە ڕاست یان درۆ بوونی ئەو باوەڕانە لەم جوگرافیادا وای بۆچوون کە ئەوە خودایە کە لە ڕێی سروشتەوە تۆڵەی لێ دەکاتەوە، بۆیە تا ئێستاش باووبۆران و لافاو و وشکەسالّی و هەموو نالەباریەکی سروشت بە غەزەبی خودا لێکدەداتەوە، باشتر ئەوەیە ئاوڕدانەوەییک بدەینەوە و تۆزقالّێ بیر بکەینەوە کە ئیمە لە سەر ئەم زەوییەدا بە تەنها ناژین، جیهانی ناوەمان و هەر هەموو دۆخی ڕۆحی و دەروونی ئێمە کاردانەوەی جیهانی دەوروبەرە، بە بێ سێحر و و سەرسامی و شکۆمەندی و جوانی جیهانی دەرەوە، جیهانی ناوی ئێمەش دەوڵەمەند نابێت و گەشە ناکات، بۆیە وڵاتانی دونیا هاوکات لە گەڵ پێشکەوتنە تکنیکیەکاندا لە خەمی ژینگە پارێزیدان، نەک هەر ئەوە بەڵکو حیزب و لایەنی زۆر لە ئاوروپا و ئامریکا پەیدا بوون کە بەتەنها خەمی گەورەو سەرەکیان پاراستنی ژینگەو سروشتە و چیتر وەکوو ئێمە مەل ناکوژن و ئاژەڵە کێوی ڕاو ناکەن و چەم و ڕووباریان پیس ناکەن و ئاسمانیان پڕ لە دووکەڵ و، سروشت و سەوزاییەکانیان وێران ناکەن، لە هەمووی کوشندەتر ئەوەیە کە هەر هەموومان ناتوانین ئەو سروشتەمان خۆشبوێت و نەمانتوانیوە پاک و خاوێن بپارێزین.

مرۆڤی هاوچەرخ هەموو سروشت و دەوروبەر و ژینگە بە بەشێکی جیا لە خۆی دەبینێت

وەک پێشتر باسمان کرد پاک و خاوێنی و ڕێز گرتن نەبوەتە کولتوور، نە ئێمە لێرەو نە خەڵکانی دیکە لە وڵاتانی دیکە وەک پێویست نەمانتوانیوە لە وێرانکردنی سروشت بێ گوناە دەربچین، ڕۆژئاوا و ڕۆژهەلات و هەر هەموو کێشوەرەکانی دیکەش لەم بوارەدا تاوانبارن، کەسمان چیتر ئەو مرۆڤە کۆنەی بەر لە ملیۆن ساڵ نین، مرۆڤی کۆن لە گەڵ مەل و ئاژەڵ و ڕووەک و سروشتدا یەک بوون و لە ناو سروشتدا دەژیا و بەشێک بوو لە سروشت و بە هیچ شێوەیەک خۆی لە سروشت جیا نەدەکردەوە و بە هیچ شێوەیەک خۆی بە سەروی سروشتەوە نەدەزانی، مرۆڤی کۆن بە هیچ شێوەیەک سروشتی بە کۆیلە و کەنیزەک و خۆی بە خاوەن و ئاغا نەدەزانی، مرۆڤی کۆن بە هیچ شێوەیەک بیری لە دەستکاری و گۆڕینی سروشت نەدەکردەوە، مرۆڤی کۆن بە هیچ شێوەیەک بیری لە ڕامکردن لە سروشت نەدەکردەوە

زبان و هویت

■ سید مهدی سجادی
دانشجوی دکترای زبان‌شناسی
دانشگاه تهران

هویت در ابعاد مختلف آن و مؤلفه‌های تشکیل‌دهنده آن همواره موردتوجه اندیشمندان و صاحب‌نظران حوزه‌های مختلف علوم انسانی بوده است. در سال‌های اخیر با توجه به گسترش فن‌آوری و انقلاب اطلاعات و به‌تبع آن فرایند جهانی‌شدن که مرزهای زبانی و هویتی را درنوردیده است موضوع رابطه زبان و هویت و نقش زبان به‌عنوان مؤلفه‌ای کلیدی و مؤثر در شکل‌دهی هویت توجه روزافزونی به خود جلب کرده است.

هویت، شناسنامه و عامل شناخته شدن است

هویت دارای اقسام زبانی، قومی، ملی و دینی است. به سبب وجود حس هویت‌یابی در انسان، شناسایی عوامل مؤثر بر هویت ازجمله زبان ضروری است. در این جستار به بررسی اجمالی رابطه زبان و هویت و به تعبیری هویت زبانی پرداخته می‌شود.

هویت، واژه‌ای عربی است که از ضمیر مفرد غایب «هُوَ» و «یت»، سازنده مصدر جعلی، تشکیل‌شده است. معادل این واژه در انگلیسی، (identity)، ازنظر لغوی به معنی «همانی و یکسانی» است. هویت یک فرد مجموعه داشته‌های آن فرد است که وی را از دیگران متمایز می‌سازد. هویت به‌نوعی آگاهی گفته می‌شود که هر فردی در فرایند اجتماعی شدن و تعامل با دیگران درباره خود کسب می‌کند. جامعه‌شناسان هویت را عبارت از احساسی می‌دانند که فرد در جامعه به آن دست می‌یابد و سپس با تکیه بر اشترک‌ها و یا تفاوت‌هایی که با افراد و گروه‌های دیگر دارد به درک احساس هویت مستقل می‌رسد.

هویت فرایند پاسخگویی آگاهانه هر فرد به مجموعه‌ای پرسش‌ها درباره خودش می‌باشد مثلاً درباره گذشته‌اش و اینکه او کیست، کجا بوده، چه بوده، چه هست و غیره. به بیانی ساده، هویت به معنی چیستی و کیستی می‌باشد. کوشش برای یافتن معنا در زندگی اغلب معطوف به کسب هویت ثابت است. هویت شناسنامه و عامل شناخته شدن است.

زبان، عامل هویت‌ساز

یکی از مهم‌ترین نقش‌های زبان ایجاد هویت است. زبان هویت را نمادپردازی می‌کند و نشان‌دهنده هویت گویشورانش است. ما با استفاده از زبانی که به کار می‌بریم نشان می‌دهیم چه کسانی هستیم، چه کسانی نیستیم و چه کسانی نمی‌توانیم باشیم یعنی هویت زبانی خود را نشان می‌دهیم. همچنین مردم دیگران را براساس زبانی که به آن صحبت می‌کنند طبقه‌بندی می‌کنند.

در عصر پسامدرن (post-modern) با افول برخی نشانه‌های هویت همچون قومیت، نژاد، جنسیت، جغرافیا و مذهب نقش زبان مهم‌تر شده است. امروزه اینترنت نقش زبان را به‌عنوان یکی از عوامل هویت‌ساز پررنگ کرده است. در بیشتر ارتباطات اینترنتی مخاطب نمی‌تواند دیگر نشانه‌های هویت ما را تشخیص دهد اما به‌سرعت می‌تواند دریابد که از چه زبانی استفاده می‌کنیم.

هنگام مسافرت و تعامل با دیگران از مناطق جغرافیایی مختلف این بیشتر زبان ماست که به ما هویت می‌بخشد نه عوامل دیگر. به‌عنوان‌مثال، دو زن دانمارکی در ایالات‌متحده، در پاسخ به سؤال یک پسر جوان آفریقایی-آمریکایی که به‌طور اتفاقی صحبت‌های آن‌ها را می‌شنود و از آن‌ها می‌پرسد که: «شما اهل کجا هستید؟»، پاسخ می‌دهند آن‌ها به زبان دانمارکی صحبت می‌کنند و از دانمارک آمده‌اند یعنی از زبان به‌عنوان ملاک هویت استفاده می‌کنند.

داشتن زبان واحد، احساس اهمیت اجتماعی و برخورداری از پیوندهای تاریخی می‌بخشد

در عصر ما زبان به فراگیرترین عنصر هویتی تبدیل‌شده است که دیگر مقوله‌های هویت‌ساز را درنوردیده است و بنابراین در میان عناصر هویت‌ساز، زبان در رتبه اول شبکه ارتباط و تعامل اجتماعی قرار دارد. نقش زبان در ایجاد هویت تا جایی است که به‌سختی می‌توان تصور کرد که فردی مثلاً چینی، ژاپنی و غیره باشد ولی زبان چینی، ژاپنی و غیره بلد نباشد.

تقریباً همگان بر این باورند که بین اعضای یک گروه اجتماعی و هویت آن گروه رابطه‌ای طبیعی وجود دارد. سخنگویان هر زبانی با لهجه، واژگان و الگوهای کلامی که به کار می‌برند هویت خود را ساخته و به‌عنوان اعضای یک جامعه زبانی یا گفتمانی خاص شناخته می‌شوند. به‌واسطه این عضویت، اقتدار و غرور فردی حاصل می‌کنند و همچنین به‌عنوان اعضای یک گروه داشتن زبان واحد، به آن‌ها احساس اهمیت اجتماعی و برخورداری از پیوندهای تاریخی می‌بخشد.

اعضای گروهی که احساس می‌کنند هویتشان تهدید می‌شود، اهمیت خاصی برای حفظ یا احیای زبان خود قائل‌اند

در سال ۱۹۱۵، ادموند لافورست (Edmond Laforest)، نویسنده معروف هائیتی، بر روی پلی ایستاد و درحالی‌که فرهنگ لغت فرانسوی لاروس (Larousse) را بر گردنش آویخته بود با پریدن از روی پل اقدام به خودکشی کرد. این حرکت مرگبار اما نمادین و بی‌نظیر، رابطه میان زبان و هویت را نشان می‌دهد. هنری لوئیس گیتس (Henry Louis Gates)، راوی این داستان، در ادامه می‌افزاید: «درحالی‌که نویسندگان سیاه‌پوست دیگری که قبل و بعد از لافورست بودند به لحاظ هنری تحت‌فشار زبان‌های رسمی مختلف بوده‌اند لافورست تصمیم گرفت مرگ خود را مظهر این ارتباط دوجانبه خردکننده نماید». اعضای گروهی که احساس می‌کنند هویتشان تهدید می‌شود ممکن است اهمیت خاصی برای حفظ یا احیای زبان خود قائل شوند. مرگ جانکاه ادموند لافورست یادآور پیوند فردی و عمیق زبان با هویت است که فرد به خود می‌دهد به‌ویژه هنگامی‌که رسمیت آن هویت زبانی انکار شود.

زبان جزء جدایی‌ناپذیر وجود ما و حامل هویت و مهم‌ترین عامل پاسداری از آن است

احساس هویت داشتن مهم است و چالش اصلی برای یافتن هویت در دوران نوجوانی صورت می‌گیرد. اگر این احساس قوی تحقق نیابد در نقش فرد تداخل ایجاد می‌شود و احساس بی‌هویتی، بی‌هدفی و رفتار ضداجتماعی در او پدید می‌آید. ایجاد هر هویتی به معنی ایجاد مرز و حصار است و هویت همچون خانه‌ای دربسته تصور می‌شود که اغیار را در آن راهی نیست. هویت و زبان تأثیر متقابل دارند از یک‌سو هویت بیشتر بر اساس زبان شکل می‌گیرد و از سویی دیگر زبان متأثر از هویت است. اگرچه میان زبان یک فرد و هویت او رابطه‌ای یک‌به‌یک وجود ندارد و زبان یگانه راه بروز هویت نیست اما در پیدایش آن نقش مهمی دارد. زبان جزء جدایی‌ناپذیر وجود ماست که در تفکر و نحوه نگرش ما به جهان نفوذ می‌کند. نمود مفهوم زبان گسترده‌تر از مفهوم هویت است. زبان حامل هویت و مهم‌ترین عامل پاسداری از آن است.

در اینجا به برخی از مصادیق و نشانه‌های بی‌هویتی زبانی که در میان ما نمود بیشتری دارد اشاره می‌شود:

۱- **نام‌گذاری‌ها:** به‌ویژه نام‌گذاری بچه‌ها با نام‌های زبان‌های دیگر مانند آیتَک، ملیکا، ژاکلین، مُخبِط، دیانا، سارا و غیره. این‌ها نمونه‌هایی از نام‌های ترکی، یونانی، فرانسوی، عبری و غیره هستند که ما بر بچه‌های خود می‌گذاریم و به آن‌ها افتخار می‌کنیم. جالب اینجاست که در بیشتر موارد نیز بدون توجه به معنی این نام‌ها از آن‌ها استفاده می‌کنیم چراکه در پاره‌ای موارد این اسامی دارای معنی منفی هستند. در مواردی هم به تغییر نام خود بر این اساس اقدام می‌کنیم تا خود را امروزی‌تر و به تعبیری مدرن‌تر نشان دهیم.

۲- **تمایل و اشتیاق برای صحبت کردن به زبانی غیر از زبان مادری.** برخی در این زمینه خیلی دقیق هستند و مو را از ماست می‌کشند؛ یعنی به خاطر اینکه لهجه (به قول خود) نداشته باشند اگر برایشان امکان‌پذیر باشد زبان خود را می‌برند و زبان هدف را به‌جای آن می‌گذارند. درواقع چون خیلی احساس پستی و حقارت می‌کنند تلاش دارند این احساس را با صحبت کردن به زبان هدف و نداشتن لهجه پنهان نگه‌دارند تا شاید با این کار برای خود هویتی زبانی دست‌وپا کنند و موردپذیرش و قبول سخنگویان زبان هدف واقع شوند، غافل از اینکه زبان مادری مهم‌ترین شاخص هویت است چراکه نخستین ابزار، ابراز احساسات و اندیشه‌ها بوده است و فرد از بدو تولد با لالایی‌های مادر و زمزمه‌های سایر نزدیکانش با آن آشنا می‌شود.

۳- **علاقه به استفاده از واژه‌ها و اصطلاحات بیگانه در گفتگوها، سخنرانی‌ها و نوشته‌ها.** به‌عنوان‌مثال، در نوشته‌ای واژه‌های «تولیرانس=tolerance»، «آنتروپی=entropy»، «nation building»، «the holes in the state= حفره‌های دولت»، استفاده‌شده بود. برای همه این واژه‌ها و عبارات در فارسی که متن به آن نوشته‌شده است معادل وجود دارد و مشخص نیست که چرا نویسنده از این واژه‌ها و اصطلاحات، آن‌هم به‌صورت اشتباه، استفاده کرده است: نخست آنکه صورت انگلیسی واژه اول و دوم را به فارسی و اشتباه نوشته است چون این واژه‌ها در انگلیسی به این صورت تلفظ نمی‌شوند، عبارت سوم را به‌صورت انگلیسی آورده است و دلیل این عدم یکدستی مشخص نیست. دوم آنکه برای این واژه‌ها در فارسی معادل وجود دارد: «رواداری»، «آشفتگی» و «ملت‌سازی» به ترتیب. سوم آنکه واژه دوم و عبارت سوم را اشتباه ترجمه کرده است: به‌جای «آشفتگی/ بی‌نظمی» از «میرایی» و «حفره‌ها در دولت» از «حفره‌های دولت» استفاده کرده است. چنین افرادی تصور می‌کنند که هر چه بیشتر از واژه‌ها و عبارات بیگانه (حتی به‌صورت اشتباه) استفاده کنند گفته یا نوشته‌شان بیشتر به دل مخاطب می‌نشیند و نشان‌دهنده سواد علمی آن‌هاست. درواقع این امر و واقع‌بینی، علمی فکر کردن، علمی سخن گفتن و نوشتن و استدلال علمی و منطقی را باهم اشتباه می‌گیرند.

۴- **استفاده از واژه‌ها و اصطلاحات بیگانه حتی در سلام و احوال‌پرسی‌ها مانند استفاده از واژه «مرسی» فرانسوی.**

۵- **اشاره و استناد به گفته‌ها و نوشته‌های نویسندگان خارجی در گفته‌ها و نوشته‌های خود: به تصور اینکه صرف این کار، گفته و نوشته آن‌ها را به لحاظ علمی پربار می‌کند.**

۶- **حرص و ولع، هزینه کردن و مشکلات را به جان خریدن برای فرستادن بچه‌ها به آموزشگاه‌های زبان‌های خارجی جهت یادگیری این زبان‌ها:** انتظار هم می‌رود پس از گذراندن چندترم و حداکثر پس از گرفتن به‌اصطلاح دیپلم در آموزشگاه به آن زبان خارجی تسلط پیدا کنند. غافل از اینکه تسلط بر یک‌زبان علاوه بر تعریف خاص خود، شرایط خاصی را می‌طلبد. کسی منکر یادگیری زبان یا زبان‌های دیگر نیست اما نباید فراموش کرد این کار نیازمند ایجاد بستر فرهنگی مناسب است چراکه یادگیری درست یک‌زبان، یادگیری و آشنایی بافرهنگ آن زبان را نیز به همراه خواهد داشت. هنگامی‌که فرهنگ مبدأ و مقصد ناهمگون باشند ضرورت بسترسازی فرهنگی مناسب در این زمینه اهمیت می‌یابد. ترتیب معقول و علمی یادگیری چندین زبان به‌صورت زیر است: الف(زبان مادری ب) زبان دوم (در صورت وجود) ج) زبان خارجی.

۷- **استفاده از نمانام‌ها یا نام‌های تجاری (brand) بیگانه به هدف فروش بهتر محصولات و خدمات.**

پذیرش هویت زبانی دیگر به معنی تأیید موجودیت دیگری و نفی موجودیت خود است زیرا اگر سخن گفتن به معنی وجود داشتن باشد صحبت کردن به زبان خود به معنی داشتن هویت مستقل است. فرد فاقد هویت زبانی مستقل، دیگر شیفته است؛ از خود متنفر است و شیفته طرف مقابل است و چه‌بسا خود را برای وی و آرمان‌هایش فدا می‌کند. چراکه بی‌هویتی وی را همواره آزار می‌دهد. فردی که از زبان خود بریده و شیفته زبان دیگری شده است باید همیشه به یاد داشته باشد که گویشوران آن زبان وی را همیشه پایین‌تر از خود می‌بینند هرچند ممکن است در حالت عادی و به‌طور مستقیم این احساس خود را نسبت به وی بیان نکنند.

فرد فاقد هویت زبانی مستقل حتی ابزار بیان و برآوردن نیازهای اولیه خود را ندارد و ازاین‌جهت هم وابسته به زبان دیگری است. چنین فردی از خود تهی و بیگانه است، همیشه مقلد و پیرو است، چیزی برای گفتن ندارد و برای هویت‌سازی زبانی دست به گدایی هویت زبانی می‌زند، احساس فرودستی، پایین بودن و شهروند درجه‌دو و چند بودن می‌کند. دردناک‌تر اینکه این نشانه‌های بی‌هویتی زبانی بیشتر در میان قشر به‌اصطلاح تحصیل‌کرده به چشم می‌خورند. بی‌هویتی و مشخصاً بی‌هویتی زبانی یادآور این شعر حافظ است که: «سال‌ها دل طلب جام جم از ما می‌کرد/ وآنچه خود داشت ز بیگانه تمنا می‌کرد».

پیس بوونی هەوا گاڵتەیەک بوو!

■ ئیرەج قادری

گاڵتەمان ئەکرد بە ماشین و چرای سوور و سەر شەقامێک کە لە ترسی ماشیندا ئەبێ جارێک بۆ چەپ بڕوانیت و جارێک بۆ ڕاست. مامۆستاکەشمان وەکوو پێی نامۆ بێت، یان بە کەڵک نەهاتووی بزانێ، بە شەرمەوە باسی ئەکرد. ناپاکی هەوا و ترافیک هی کێتێب و تەلەفزیۆن بوو. لە بیرمە زۆر حەزم ئەکرد بۆ جارێکیش بووە چرای سوور و سەوزی سەر شەقام ببینم. حەزم ئەکرد بۆ جارێکیش بووە دێر بگەمە ماڵەوە و بڵێم برا وەڵا ترافیک بوو. زۆر بە "با کەلاس"م ئەزانی.

ئاواتی ئاسمانی شینی دونیای دەرەوە گەمە و گاڵتەی خەیاڵتم بوو. دونیای ماشینی وەکوو؛ کارگە و کارخانە و ترافیک بۆم نامۆ بوو. کەچی، زۆری نەخایاند، تێ گەیشتم دونیا ئەوندەش گەورە نییە. گاهەس کارگە و کارخانەم لە دەرەوەی ماڵ خۆمان دیبێت، بەڵام لە واتای سەرئێشەی ترافیک و هەڵمژینی هەوای ناپاک تێگەییشتم.

پیس بوونی هەوا بەمانای تێکەڵ بوونی یەک یان چەن پیسکەری هەوا وەکوو دووکەڵە تا ڕادەیەک کە زەخت دەخاتە سەر تەندروستی مرۆڤ و زیانەومەنی ئاژەڵان و گیاکانە. پیس بوونی هەوا زۆرتر لە شارەکاندایە و لە سێسەد ساڵ لەمەوپێشەوە دوابەدوای گەشەی سەنعەتی و زۆرتر بوونی ئەژماری دانیشتوانی شار بووە بە گرفت.

پاڵدانەوەی سووڕانی چەرخی سەنعەت بە سووتاندنی زوخاڵ و نەوت و گازەوە جۆرە پیسیەکی نوێی پێشکەش بە ژیانی نوێی شار کرد کە هەر ڕۆژە ئەژماری خۆی و ماشینەکانی لە زیاد بووندایە. لە سەرەتاکانی سەدەی ڕابردووەدا، وڵاتانی پێشکەوتوو لێکۆڵینەوەیان لە سەر زیانی پیس بوونی هەوا بۆ مرۆڤ دەست پێکردووە بەڵام لە زۆرینەی وڵاتانیتردا ئەم کێشەیە ڕچاو نەکراوە و ڕۆژ لە دوای ڕۆژ زۆرتر ئەبێت.

پیس بوونی هەوا لە دونیا چوار هۆکاری سەرەکی هەیە کە بریتین لە:

- زۆر بوونی ئەژماری شارەکان و شارۆمەندانیان
- زۆر بوونی هاتوچۆی ئۆتۆمبیلەکان و ترافیکی شاری
- گەشەی بە تەوژمی سەنعەت
- زۆر بوونی کەڵک وەر گرتن لە وزە

قوربانیانی پیس بوونی هەوا هەموو بوونەوەرانن بەڵام سەرەکیترینیان ئامانەن:

گیا سەرەکیترین بەرگری پیس بوونی هەوایە کە خۆیشی لە یەکەمین قوربانیانی ئەم دیاردەیە. پیس بوونی هەوا بەر بە فۆتۆسەنتزی ئەگرێت و بە تەشەنەکردنە نێو گەڵای گیاکان، ژەهراویان ئەکەن کە ئەمە توانای گەڵا دائەبەزێنێت و بە پێی لێکۆڵینەوە نوێکان بەر بە گوڵکردن و میوەدانی داڕەکانیش ئەگرێت. داروگیای شوێنی پیس زۆرتر تیا ئەچن و زووتر پیر ئەبن.

زاوزێ بە گشتی چ لایەنی پیاو و چ لایەنی ژن ئەکەوێتە مەترسی و توانای جووتگیری لە هەر دوو ڕەگەزدا دائەبەزێت یان منداڵی نەخۆش و ناساقیان لێ ئەبێتەوە.

مەترسی پیس بوونی هەوا لە سەر ئەوانەی نەخۆشی هەناسەیان هەیە، منداڵان و بەسااڵچووان زۆرترە و پێویستە زۆرتر وشیار بن. پیس بوونی هەوا تەنیا گرێدراوی شاری گەورە و حەشیمەتی زۆر و کارخانە و کارگە نییە. لە پۆلی قوتابیان و خوێندکارانیشدا هەوا پیس ئەبێت و ئەگەری نەخۆشی زۆرە. هەوای پۆلێکی منداڵان کە بۆ ماوەیەک لە شوێنێکی داخراودا، بێ بوونی کەرەسەی ئاڵۆگۆڕکەری هەوا(تهویه)، ئەژین ئەتوانێت تا ئاستی شارە پیسەکانی دونیا مەترسیدار بێت. هەناسە و نزیک دانیشتن و ئارەق کردنەوە و زۆر شتیتر وەکوو نەخۆشییە گشتگیرەکان لە هۆکارەکانی ئەو ڕادە لە پیس بوونی پۆلەکانن. ئەم کێشە بۆ ماڵەکانیش زۆرە تا ڕادەیەک کە لە سەدا پەنجای نەخۆشییەکانی ئەمریکا بە بۆنەی پیس بوونی ماڵەکانەوەیە و بڕێ جار ئەم پیسیە تا سەد بەرابەری هەوای دەرەوەیە (ڕاپۆرتی ئی پی ئەی- پاراستنی ژینگەی ئەمریکا).

پیس بوونی هەوای ناوچە کووردنشینەکان بە بێ هەبوونی کارگە و کارخانە

بە پێی ڕاپۆرتی ڕێکخراوەی نێونەتەوەیی تەندروستی ساڵانە ۷ ملوێن کەس لە دونیا بە هۆی پیس بوونی هەواوە تیا ئەچن کە ۱۲ لە سەدی مردنەکانە. **پیس بوونی هەوا چوارەمین بکوژی مرۆڤە** و لە ئێرانیشدا بە پێی هەمان سەرچاوە، ساڵانە ۸۰هەزار کەس گیانیان لە دەس ئەدەن. ئەڵبەت ڕاپۆرتە ناوخۆییەکان ئەم ئەژمارە بە ۵۷ هەزار کەس ئەزانن. ساڵانە لە تاران ٤٤۰۰ کەس، مەشهەد ۳۲۰۰ کەس و ئەسفەهان ۲۷۰۰ کەس ڕاستەوخۆ بە هۆی پیس بوونی هەواوە ئەمرن. ئەمە لە حاڵێکدایە کە مردن بە ڕووداوی هاتوچۆ لە ئێراندا ۲۱ تا ۲۷ هەزار کەسە.

کوردەواری بە هۆی نەبوونی گەشەی سەنعەتی و بچووک بوونی شارەکانیەوە ئەبوایە وەکوو ساڵانی پێشوو ئاسمانی شین و هەڵمژینی هەوای سازگار ببوایەت کەچی بە هۆی تەپوتۆزی ساڵانی ڕابردووەوە زۆر لە مەترسیدایە.

ڕێکخراوی نێونەتەوەیی تەندروستی (سازمان جهانی بهداشت) لە ساڵانی ۲۰۰۳ تا ۲۰۱۰، ۱۱۰۰ شاری دونیای خستۆتە ژێر شرۆڤە و لە ئاکامدا ڕاپۆرتێکی باوەڕپێکراوی لە پیسترین شارەکانی دونیا ڕاگەیاند. لەم ڕاپۆرتەدا "ئەهواز" لە ئێران پلەی یەکەمی پیس بوونی بوو، "ئۆلان باتۆ"ی مەغوولستان پلەی دووەم و سنەش پلەی سێیەمی بوو. جێگربوونی سنە پێشتر لە تۆکیۆ و مەکزیکۆسیتی و نیۆیۆرکی ۳۰ ملوێن کەسی و بگرە تارانیش زۆر سەر سووڕێنەر بوو. پیس بوونی ناوچە کوردنشینەکان بەو ڕادەیە لە حاڵێکدایە کە لە کارگە و کارخانە بێبەربیە و زۆرترین ڕێژەی بێکار و کەم داهاتی هەیە. فارس وتەنی "اش نخورده و دهن سوخته".

لە ساڵانی شەڕی ئێران و ئێراقدا، تورکییە بە بەستنی بەنداو لە سەر فورات، بوو بە هۆی وشک بوونی زۆرێک لە زەوی و زار و گۆڵەکانی باشووری ئێراق و بە هەڵکردنی با، تەپ و تۆز هەموو ناوچە ئەگرێتەوە. یەک هێکتار دارستانی زاگرۆس توانای گلدانەوەی تا ٦ تۆن تەپ و تۆزی هەیە کە لە پێش چاوی هەموواندا هەر ڕۆژەو گۆشەیەک لەم نیشتمانە ئەبێت بە خۆڵەمێش.

بە هۆی دەستێوەردانی ئینسانەوە لە هەموو شوێنێکی گۆی زەوی، ئیتر هیچ کەس و ناوچەیەک لە ئەماندا نییە و زیاد بوونی هەر ڕۆژەی ئەژماری بەشەر لە گەورەترین مەترسییەکانی داهاتووە.

پهلوان‌پنبه‌های امروزی!

■ کاوه کوردستانی

با گذشت زمان، تغییر رژیم غذایی انسان‌ها و تعارضات اشرف مخلوقات به حیات گیاهی و جانوری در ادوار مختلف، شاهد ظهور و بروز بیماری‌های مختلفی بوده و هستیم و هرکدام از بیماری‌ها در زمان وقوع و اوایل شیوع در جامعه بشر را با مشکلات خاصی روبرو نموده است. شاید چندین سال پیش هرکدام از ما با شنیدن اسم طاعون، تیفوس، سل، مالاریا و ایدز احساس ناخوشایند و ترسی عمیق تمام وجودمان را فرامی‌گرفت و همین ترس ما را وادار به پیشگیری بیشتر می‌نمود. هرکدام از بیماری‌ها در زمان خود، بیماری قرن، سال و... نامیده می‌شدند اما در یک دهه گذشته براثر تغییر غلط سبد خوراکی انسان‌ها و تجاوزات بی‌شماری که در طبیعت اعمال نموده‌اند کار به‌جای رسیده که هرساله چندین بیماری مهلک و کشنده، گریبان انسان‌ها را گرفته است.

تهدیدات بی‌شمار زیست‌محیطی

تغییرات اقلیمی تمام دنیا را تهدید می‌کند و دراین‌ارتباط ایران یکی از ده کشور نخست جهان است که در معرض تهدیدات بی‌شماری قرارگرفته است. زیستگاه‌های ایران در حال از دست رفتن است و هزاران نفر در سال براثر آلودگی هوا دچار بیماری‌های عجیب و جدیدی می‌شوند و می‌میرند. خشکیدگی دریاچه‌ها، رودخانه‌ها، تالاب‌ها و قنوات دراوج است و در تمام ادوار گذشته هیچ‌گاه اوضاع محیط زیست و منابع طبیعی ایران تا بدین حد نابسامان نبوده است، آوازه بی‌آبی شهره آفاق شده و جوی خشک و لب‌تشنه رودخانه‌ها به شورای امنیت ملی رسیده است.

روی کاناپه لم‌داده، به‌زعم خود در حال در حال مبارزه و انجام‌وظیفه انسانی خود است!

در چنین شرایط بغرنجی، بیماری جدیدی بنام ((اسلاکتیویسم)) شیوع پیداکرده است اما شوربختانه و برخلاف سایر بیماری‌ها، برای کنترل این بیماری ناشناخته نه مردم کاری انجام می‌دهند و نه مسئولین هزینه‌ای صرف می‌کنند. این بیماری هنوز معادل درستی در زبان فارسی ندارد اما در چندین منبع، آن را ((مبارزه از زیر لحاف)) ترجمه کرده‌اند. روی کاناپه لم‌داده، روی تخت دراز کشیده و یا زیر لحاف از پنجره منظره بارش برف را نگاه می‌کند اما در حال مبارزه و به‌زعم خود در حال انجام‌وظیفه شهروندی و انسانی است.

مبارزان زیر لحافی به بازداشت غیرقانونی فعالین مدنی، فرهنگی و ... اعتراض دارند اما تنها از طریق دنیای مجازی!

اسلاکتیویسم به معنای فعالیت مفرط در دنیای مجازی و شبکه‌های اجتماعی است که درنهایت فرد احساس می‌کند که در یک زمینه عمومی مانند تلاش برای آزادی زندانیان، اعتراض به کشتن کولبرهای بی‌گناه و یا حفاظت از محیط‌زیست مشارکت جدی داشته است. افرادی که به این بیماری جدید مبتلا شده‌اند که متأسفانه تعداد آن‌ها کم هم نیست در میدان عمل یا حضور ندارند و یا حضورشان آن‌قدر کمرنگ و بی‌اثر است که کوچک‌ترین نشانی از بودنشان مشاهده نمی‌شود این افراد به بازداشت غیرقانونی فعالین مدنی، فرهنگی و یا زیست‌محیطی اعتراض دارند اما تنها از طریق دنیای مجازی فعالیت خود را نشان می‌دهند و در عالم واقعی حاضر به کوچک‌ترین حرکتی نیستند.

این بیماران حتی در رعایت حقوق شهروندی و مسائل زیست‌محیطی نقش خود را به‌عنوان یک انسان به‌خوبی ایفا نمی‌کنند. طرف به‌راحتی فیلترسیگارش رو پرت می‌کند، حاضر نیست برای مسائل فرهنگی یک ریال هزینه کند و یا برای حل مشکل یکی از افراد جامعه، قدمی بردارد اما همین فعالیت در شبکه‌های مجازی آن‌ها را متوهم می‌سازد تا حدی که خود را کنشگری بسیار فعال می‌پندارد.

زیر لحافی‌ها برای تسکین وجدان خود! در چندین گروه دنیای مجازی مشارکت می‌کنند، اما در برابر تبعیض‌ها و ناملایمات موجود در فضای حقیقی سکوت می‌کنند

این بیماری در حوزه محیط‌زیست نیز مانند سایر حوزه‌های فرهنگی و اجتماعی شیوع پیداکرده است. امضاء جمع‌کردن‌های اینترنتی، بحث و مجادله کردن‌های بی‌پایان و بی‌نتیجه، هتاکی و فحاشی و کارهای ازاین‌دست، در حوزه‌های فرهنگی، مدنی، اجتماعی و زیست‌محیطی رواج چشمگیری یافته است. این افراد ضمن مشارکت در گروه‌های مختلف دنیای مجازی، برای تسکین وجدان خود در یک یا چند گروه محیط زیستی یا مدنی و اجتماعی فعالیت می‌کنند و زیر مطالب نوشته‌شده در این گروه‌ها، کلی استیکر و شکلک و گل و کامنت می‌گذارند اما همین بیماران دنیای مجازی در برابر واگذاری اراضی ملی به سود جویان، در برابر احداث پالایشگاه در کنار تالاب آب شیرین، در برابر تبعیض‌ها و ناملایمات موجود در جامعه، در برابر شکار وحشیانه کل و بزهای هەرامان و تخریبات منابع طبیعی به بهانه توسعه، سکوت می‌کنند و حتی در مواجه با عاملان تخریب در فضای حقیقی، حرف خود را پس می‌گیرند و منکر نوشته‌ها و گفته‌های خود در فضای مجازی می‌شود و با ترس‌ولرز بیان می‌کنند که صفحه من را هک کرده‌اند و این نوشته‌ها هیچ ربطی به من ندارد.

از زیر لحاف‌ها بیرون بیاییم چون امید هیچ معجزه‌ای نیست

شوربختانه این بیماری گریبان گیر تشکل‌ها و انجمن‌ها نیز شده است و بسیاری از گروه‌ها نیز تنها به فعالیت در شبکه‌های اجتماعی بسنده کرده و در عمل حرفی برای گفتن ندارند. در اعتراض به کشتن سگ‌ها در شهرهای مختلف و یا اعتراض به خشک شدن دریاچه ارومیه، سه میلیون امضاء جمع می‌کنند اما از همین افراد سه نفر هم حاضر نیستند عملاً کاری انجام بدهند البته ناگفته نماند شاید تلاش بسیاری از این تشکل‌ها برای رسیدن به آرمان‌های متعالی با همراهی و همدلی مسئولین و سیاست‌گذاران توأم نبوده و سنگ‌اندازی آن‌ها باعث سرخوردگی افراد حاضر در این گروه‌ها شده است اما نباید ناامید شد و باید تا رسیدن به تغییرات بنیادین در جامعه، به تلاش در دنیای حقیقی ادامه داد و خود را در برابر اسلاکتیویسم مصون نگه داشت.

البته باید اعتراف نمود که فعالیت و اطلاع‌رسانی‌های درست و به‌موقع در شبکه‌های اجتماعی اگر با حرکت و اقدام در دنیای واقعی توأم باشد فعالین درزمینه های مختلف را به سرمنزل مقصود خواهد رساند بنابراین باید از زیر لحاف‌ها بیرون بیاییم و تلاش و مبارزه خود را در عالم واقع به اثبات برسانیم.

بسان رود که در نشیب دره سر به سنگ می‌زند رونده باش، امید هیچ معجزه‌ای ز مرده نیست، زنده باش!

آموزش‌وپرورش چندزبانگی ۲

(این شماره: سوئیس)

■ امین عزیزی

بدیهی است که زندگی و صلح و آسایش در جهانی مملو از تفاوت‌ها و تمایزات نژادی، قومی، فرهنگی، اجتماعی، زبانی و ...، بدون همزیستی مسالمت‌آمیز و تحمل و مدارا و برنامه‌ریزی دقیق و منسجم، حتی برای یک روز هم ناممکن خواهد بود. در این جهان متنوع و متکثر، کشورهای زیادی با مرزهای بین‌المللی، دارای فرهنگ‌ها و زبان‌ها و اقوامی متفاوت تشکیل گردیده که در برخی از آن‌ها، متأسفانه این تفاوت‌ها و تمایزات را برنمی‌تابند و به‌عبث سعی در همسان‌سازی و به حاشیه راندن و حتی حذف "غیرخودی‌ها" داشته و دارند. البته خوشبختانه بسیاری از کشورها، این تفاوت‌های قومی، فرهنگی، زبانی و ... را به‌مثابه یک فرصت و نه تهدید می‌نگرند. این کشورها؛ فرهنگ‌ها و زبان‌های متمایز را به‌عنوان دستاورد مشترک جامعه بشری تلقی نموده و برای حفظ، رشد و شکوفایی آن‌ها نهایت تلاش خود را می‌نمایند. سازمان یونسکو نیز به‌ویژه به اهمیت ممانعت از جلوگیری از نابودی زبان‌ها پی برده و آموزش سیستماتیک به زبان مادری را از اولویت رهنمودهای خود قلمداد نموده و آموزش چندزبانه را به‌عنوان مهم‌ترین پیشنهاد خود برای کشورهای دارای تکثر فرهنگی – زبانی ارائه داده است و با تمام امکانات از این روش پشتیبانی کرده و آن را بهترین راه استحکام پیوند بین اقوام در جوامع دارای تفاوت زبانی – فرهنگی می‌داند.

در راستای معرفی کشورهای دارای سیستم آموزش چندزبانه در شماره ۱۴ "ماهنامه چیا"، با تجربه کشور بزرگ هند آشنا شدیم. در این شماره به موفقیت این سیستم در کشور سوئیس می‌پردازیم.

سوئیس کشوری است در اروپای غربی با جمعیت ۷٫۵ میلیون انسان و مساحتی بالغ‌بر ۴۱٫۲۹۰ کیلومترمربع. سوئیس داراي پیشینه تاریخي ۷۰۰ ساله بوده و ۲۰۰ سال است وارد هیچ جنگی نشده است. سوئیس به‌صورت جمهوری فدرال اداره و از ۲۶ «کانتون» یا استان تشکیل‌شده است. کنفدراسیون سوئیس داراي یک قوه قانون‌گذاری به نام «مجمع فدرال»، یک قوه اجرایي به نام «شوراي فدرال» و یک قوه قضاییه به نام «دادگاه عالي فدرال» است. مدل حکومتي سوئیس از نوع سیستم معاهده‌ای است و در آن «نهاد حکومت» وجود ندارد و کارها به‌وسیله پارلمان انجام مي‌گیرد. سوئیس در رتبه‌بندی‌های جهانی ازنظر توسعه پایدار، سطح زندگی شهروندان، مسائل مربوط به آزادی، دموکراسی و حقوق بشر، مسائلی مانند فساد اداری و دولتی، جرم و بزه‌کاری و... جزو اولین کشورهای متمدن، سالم و پیشرفته محسوب می‌گردد.

در سوئیس هیچ زبانی به‌تنهایی زبان رسمی نیست

ازلحاظ زبانی، سوئیس محل تقاطع چندین کشور بزرگ اروپایی به شمار می‌رود که بر زبان‌ها و فرهنگ‌های آن تأثیرگذار بوده‌اند. در قانون اساسی سوئیس از سه زبان «رسمی» و چهار زبان «ملی» یادشده است. زبان‌های رسمی عبارت‌اند¬ از: فرانسه، آلمانی و ایتالیایی. تمام قوانین ملی به این سه زبان نوشته می¬شود. زبان چهارم غیرمرسوم، زبان رومانش Romansch است که ارتباط نزدیکی با لاتین دارد و تقریباً یک درصد از مردم سوئیس به آن تکلم می¬کنند و در دره¬ها و کوهپایه‌های ایالت گراوبوندن رایج است. حدود ۷۰ درصد از مرم سوئیس به لهجه خاصی از آلمانی صحبت می‌کنند که آلمانی سوئیسی نامیده می¬شود. این زبان در شمال شرقی و بخش¬های مرکزی این کشور رواج دارد. زبان فرانسه که تقریباً ۲۰ درصد از مردم سوئیس به آن تکلم می‌کنند در غرب سوئیس رایج است. ایتالیایی هم زبان ۱۰ درصد از مرم این کشور است که در جنوب سوئیس و در مرز ایتالیا زندگی می¬کنند.

قانون اساسي فدرال سوئیس، ضمن تضمین آزادی زبان، هر نوع تبعیض را بر اساس زبان ممنوع نموده است. ماده ۱۸ این قانون حق هر کس را برای استفاده¬ی آزادانه و بدون محدودیت از زبان چه در حوزه خصوصی و چه در ملأ عام، هم شفاهی هم کتبی، محفوظ دانسته است. این آزادی محدود به یک‌زبان و یک منطقه جغرافیایی خاص نیست. هر کس می¬تواند در هر جای سوئیس از زبان خود به هر نوعی که می¬خواهد استفاده کند.

بر اساس آزادی زبان، تک‌تک افراد حق این را دارند که در مراوده با ادارات دولتی از زبان خودشان بهره گیرند. آن‌ها می‌توانند به انتخاب خود از یکی از چهار زبان رسمی در مراجعه به ادارات فدرال استفاده کنند و به همین زبان پاسخ دریافت کنند. در سوئیس هیچ زبانی به‌تنهایی زبان رسمی نیست. شبکه‌های اصلی به هر زبانی برنامه دارند. نامه‌های اداری و ... بسته به زبان مردم منطقه نوشته می‌شوند. برنامه قطارها بسته به منطقه‌ای که قطار از آن عبور می‌کند، به همان زبان‌ها اعلام می‌شود. درس‌های عمومی به زبان محلی تدریس می‌شوند. درعین‌حال، در سوئیس؛ مردم برای برقراری ارتباط باهم، در کنار آموختن زبان انگلیسی، در دوره تحصیل، هر دانش‌آموز موظف است غیر از زبان مادریش، یکی از زبان‌های رایج سوئیس را به انتخاب خودش (و یا با تشخیص مدرسه) بیاموزد. یادگرفتن زبان‌های دیگر اختیاری است.

سوئیس؛ کشوری بدون وزارت آموزش و پرورش

سوئیس کشوری است محصول چندزبانگی که از آن به‌عنوان یک ارزش فرهنگی بسیار ریشه‌دار و عمیق نام‌برده می‌شود و نمی‌توان سوئیس را بدون چندزبانگی آن تعریف کرد. برای ترویج چندزبانگی در سوئیس، انجمنی تحت نام Helveticum راه‌اندازی شده است که هدف آن "ترویج آگاهی بهتر در جامعه سوئیس در رابطه با آموزش چندزبانگی و کثرت‌گرایی فرهنگی به‌عنوان یک فرصت بزرگ" است. وظیفه این مرکز ارائه یک ساختار حرفه‌ای، مشاوره، پروژه‌ها، اطلاعات تماس، سازمان‌دهی جلسات و ارائه طرح‌های پیشنهادی برای بهبود آموزش و عملیاتی کردن آن است.

کشور سوئیس برخلاف سایر کشورها فاقد وزارت آموزش‌وپرورش می‌باشد و آموزش عمومي در هر کانتون بر عهده همان کانتون است، در همین راستا ساختار و سازمان‌دهی آموزشي در هر ایالت متفاوت است و تمام این آموزش‌ها توسط موسسه‌اي به نام موسسه تکنولوژی فدرال مورد ارزیابي قرار مي‌گیرد. به‌طورکلی در مدارس سوئیس بسته به منطقه تدریس، درس‌ها به چهار زبان آلمانی، فرانسوی، ایتالیایی و رومانش تدریس می‌شود. **به همین دلیل بر اساس ماده ۷۰ از قانون اساسی سوئیس؛ "کانتون باید زبان رسمی خود را تعیین نماید و به‌منظور حفظ هماهنگی بین جوامع زبانی، تدابیر لازم را اتخاذ نموده و ضمن احترام به زبان اقلیت‌های دیگر ساکن آن سرزمین، باید تفاهم و تبادل بین جوامع زبانی را تشویق کند».**

اغلب دوره‌های آموزش عالی نیز گاه تنها به یکی از زبان‌های رسمی این کشور یعنی آلمانی یا فرانسه تدریس می‌شود که این مسئله به جایگاه این زبان‌ها در کانتون های مربوط به آن‌ها برمی‌گردد، گاهی نیز تدریس به یک‌زبان (مثلاً آلمانی در آموزش دامپزشکی) و یا در مواردی که اساتید و دانشجویان هریک به زبان مادری خود صحبت می‌کنند، با چند زبان آمیخته در هم انجام می‌شود.

جلوگیری از اختلاط و تعویض زبان مادری با زبانی دیگر

کارشناسان آموزشی کشور سوئیس، با توجه به گسترش استفاده از زبان انگلیسی به‌ویژه در دانشگاه‌ها، نسبت به خطر کمرنگ شدن اهمیت زبان‌های ملی و مادری تدابیر ویژه‌ای اندیشیده‌اند. قبل هر چیز اهمیت بسیار زیادی به آموزش علوم به زبان مادری داده و بر اساس پژوهش‌های گسترده به این نتیجه رسیده‌اند که درک علوم در هر زبان دارای ماهیت ویژه‌ای ازنظر تفکر، درک مفاهیم و تفاسیر مربوط به آن است. در همین راستا بنیاد ملی علوم در حمایت از آموزش علوم تحت سیستم چندزبانه، نیازهای آموزشی کودکان و جوانان سوئیسی را از بدو تولد تا بیست‌سالگی در چتر حمایتی متخصصان کانتون محل اقامت خود قرار داده است.

کشور سوئیس که در ۲۶ کانتون با هویت و فرهنگ‌های متفاوت و متمایز متشکل گردیده، با سیاستگزاریهای خردمندانه، ضمن پاسداشت این تنوع، به بهترین نحو قادر به تعریف و حفظ هویت ملی خود از طریق زبان‌های رسمی‌اش می‌باشد.

با توجه به این سیاستگزاری، چندزبانگی در سوئیس گسترش بیشتری یافته و اکنون نزدیک به ۲۰٪ از ساکنان کشور را اتباع خارجی تشکیل می‌دهند و به زبان‌های بسیار دیگری غیر از زبان‌های رسمی سوئیس صحبت می‌کنند؛ اما سوئیس با توجه به این تنوع و گستردگی و حضور روزافزون زبان انگلیسی در سراسر جهان و جامعه آن کشور، همچنان باقدرت تمام ماهیت چندزبانگی خود را حفظ کرده است.

آنچه سبب منحصربه‌فرد بودن چندزبانگی سوئیس است، جلوگیری از اختلاط و تعویض زبان مادری در یک کانتون با زبانی دیگر است. بدین معنی که برای هر زبان، مرزهای تعریف‌شده‌ای وجود دارد و هر زبان نقش رسمی بودن خود را به‌خوبی ایفا می‌نماید. به‌عنوان‌مثال؛ همه قوانین فدرال به زبان‌های آلمانی، فرانسوی و ایتالیایی منتشرشده است و اصل "سرزمینی" در هر کانتون تنها به یک زبان رسمی که آن کانتون برای خود تعیین کرده است، اجازه می‌دهد که رسمیت داشته باشد، اگرچه، چند کانتون دو و یا سه زبانه وجود دارد.

سیاست آموزش‌وپرورش نیز از اصل "سرزمینی" پیروی می‌کند و زبان تدریس، توسط کانتون تعیین و هدایت می‌شود؛ اما با تصمیم کانتون برای حفظ چندزبانگی، ضمن استفاده از یک‌زبان رسمی، برای دیگر زبان‌های رسمی سوئیس در راستای تأکید بر آموزش در مدارس به زبان مادری شهروندان دوره‌های آموزشی ارائه می‌شود.

بر اساس پژوهش کارشناسان سوئیسی، این همپوشانی تدریجی زبان‌ها، پردازش اطلاعات در زبانی که دانش‌آموز بدان عادت دارد را آسان‌تر نموده و هم‌زمان بنیادی مستحکم برای یادگیری زبان‌های دیگر فراهم می‌نماید و در این روش است که ضمن آنکه دانشِ زبان به‌عنوان یک دارایی انگاشته می‌شود، چندزبانگی نیز علی الرغم "مرزهای تعریف‌شده و "سرزمین زبانی" حفظ گردیده است و مردم به سبب جابه‌جایی در کشور، توسط زبان محدود نمی‌شوند و همین تعاملات فرهنگی، چندزبانگی را بیشتر حفظ می‌کند. البته این امر برای مهاجران که جزء زبان‌های رسمی نیستند و مجبورند به زبانی غیر از زبان مادری تحصیل کنند، مستلزم یادگیری زبان دوم یا سوم می‌باشد.

زبان انگلیسی و تأثیر آن بر سیاست زبانی و آموزشی سوئیس

چندزبانگی سوئیس در سایه تعاملات فرهنگی میان مردم و تفویض حکومت که در آن، مناطق، قادر به کنترل سیاست‌های زبانی و آموزشی خود هستند، هویت خاص خود را حفظ نموده است. ظاهراً تنها تهدیدی که ساختار چندزبانگی موجود سوئیس با آن مواجه است، زبان انگلیسی است که با محبوبیت تمام در سراسر جهان رشد می‌کند.

واقعیت این است که زبان انگلیسی به‌آرامی در حال تبدیل‌شدن به "زبان میانجی" برای ارتباطات جهانی است. بر اساس مطالعه انجام‌شده، در حال حاضر بیش از ۲ میلیارد انسان که انگلیسی، زبان مادری آن‌ها نیست، به تحصیل این زبان مشغول‌اند. امروز در سوئیس هم، از انگلیسی در دانشگاه‌ها به‌طور گسترده استفاده می‌شود و ایده تبدیل آن به زبان پنجم، در دولت و شرکت‌های بزرگ پشتیبان زیادی دارد. طرفداران این ایده معتقدند که دانستن انگلیسی به مدیریت عمومی در برقراری ارتباط با همه شهروندان کمک خواهد کرد و می‌تواند یک نیروی وحدت‌بخش باشد و برای کسانی که در خارج از کشور و یا در داخل سوئیس در مسافرت‌اند، زبان انگلیسی می‌تواند حلال مشکلات آن‌ها باشد.

اگرچه کانتونها زبان آموزش مدارس را تعیین و زبان‌های ملی دیگر را به‌عنوان زبان دوم ارائه می‌دهند و زبان انگلیسی هم به‌عنوان یک گزینه ارائه می‌شود؛ اما بررسی‌ها نشان داده است که اکثریت دانش آموزان علاقه‌مند به یادگیری انگلیسی بوده و حتی برای کسانی که فرانسه، زبان مادری آن‌ها نیست، یادگیری انگلیسی را بر فرانسه که زبان رسمی سوئیس است ترجیح می‌دهند و این بدین معناست که زبان انگلیسی در آموزش‌وپرورش این کشور رو به رشد است. به همین خاطر بسیاری، حضور و گسترش زبان انگلیسی را به‌عنوان تهدیدی برای سیستم چندزبانگی سوئیس میدانند. به‌ویژه نگاه سنتی در سوئیس، این امر را تهدید به تغییر موازنه به نفع یک‌زبان و به زیان چندزبانگی می‌داند.

بعید نیست جهانی‌شدن زبان انگلیسی و تأثیر آن بر سیاست زبانی و آموزشی سوئیس، در درازمدت چالش‌هایی برای چندزبانگی این کشور ایجاد کند. هرچند فرانسوا گرین اندیشمند سوئیسی معتقد است که:"زبان انگلیسی، نقش مکمل را بازی می‌کند و هرگز جایگزین زبان‌های ملی نخواهد شد و چندزبانگی در سوئیس به‌عنوان یک کل در حال گسترش است".

منابع:
- گرین، فرانسوا و بریتا Korth. " تأثیر متقابل زبان سیاست و زبان آموزش‌وپرورش- در مورد سوئیس"(۲۰۰۵)
- استاتز، دانیل. "نقض صلح: مبارزه در اطراف چندزبانگی در سوئیس"(۲۰۰۶)
- لویت، جسی. "چندزبانگی در سوئیس، بلژیک و لوکزامبورگ." (۲۰۰۴)
- دیویدسون، کیت. "زبان و هویت در سوئیس"(۲۰۱۰)
- کاتلی، سارا. " برنامه‌ریزی زبان در ایالت ژورا." مجله اروپایی سیاست زبان(۲۰۱۳)
- المایگر، دانیل. «جنسیت و زبان: دولت در تماس با شهروندان خود(۲۰۱۳)
- کافمن، اریک. »بازتاب ناسیونالیسم در سوئیس Sonderfall. (۲۰۱۱)
- استوجانویچ، ناند. «دموکراسی مستقیم: خطر یا فرصتی برای چند فرهنگی جوامع. تجربه از چهار کانتون چندزبانه سوئیس مجله بین‌المللی چند فرهنگی جوامع (۲۰۰۶)

درآمدی بر تاریخ روشنفکری کوردی و دگردیسی در مفهوم ملت و وطن [۱]

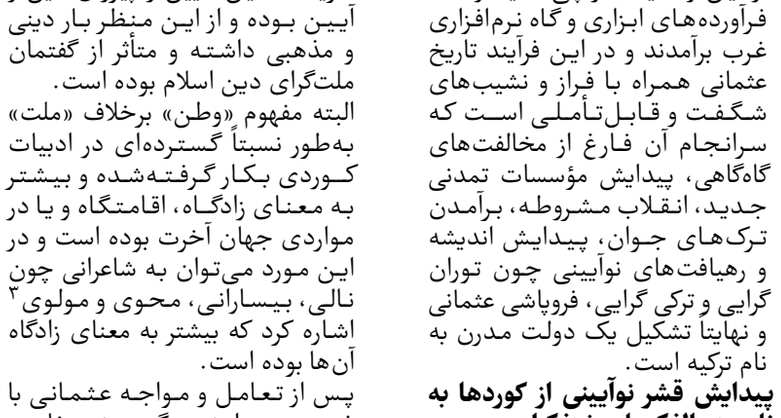

■ دکتر اسماعیل محمودی

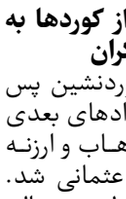

پیش‌درآمد:

پس از فتح استانبول توسط سلطان محمد فاتح (۱۴۵۳) و تبدیل آن به یک شهر اسلامی و زدایش ایماژهای مسیحی و غربی، این شهر همواره یکی از کانون‌های تحولات سیاسی، فرهنگی و اجتماعی ملت‌های اسلامی بوده است. پس از توقف فتوحات عثمانی در غرب و ناکامی در غلبه بر اتریش و شکست از روسیه و تحمیل قراردادهای سنگین بر عثمانی، دولت‌مردان این کشور متوجه قدرت‌یابی غرب در قالب شروع دوره‌ای نوین از تاریخ فرهنگی و سیاسی خود به نام مدرنیته شدند و ازاین‌رو جهت برون‌رفت از این وضعیت در پی تقلید و اخذ فرآورده‌های ابزاری و گاه نرم‌افزاری غرب برآمدند و در این فرآیند تاریخ عثمانی همراه با فراز و نشیب‌های شگفت و قابل‌تأملی است که سرانجام آن فارغ از مخالفت‌های گاه‌گاهی، پیدایش مؤسسات تمدنی جدید، انقلاب مشروطه، برآمدن ترک‌های جوان، پیدایش اندیشه و رهیافت‌های نوآیینی چون توران گرایی و ترکی گرایی، فروپاشی عثمانی و نهایتاً تشکیل یک دولت مدرن به نام ترکیه است.

پیدایش قشر نوآیینی از کوردها به نام منورالفکر یا روشنفکران

بخش اعظم مناطق کوردنشین پس از جنگ چالدران و قراردادهای بعدی آماسیه، استانبول، زهاب و ارزنه الروم، بخشی از قلمرو عثمانی شد. حضور کوردها در استانبول به حوالی سال‌های ۱۴۵۳ و اواخر سده پانزدهم برمی‌گردد؛ اما اواخر قرن نوزدهم نقطه عطفی در تاریخ کوردهاست چراکه شماری از فرزندان سران عشایر کورد در مدارس جدید مشغول تحصیل شدند و بعدها اینان در کنار شماری از چهره‌های فرهنگی دیگر کوردتبار که از شهرهای مختلف کوردنشین به استانبول آمده و این شهر به مرکز تجمع آن‌ها تبدیل‌شده بود درروند تحولات سیاسی و فرهنگی عثمانی و مناطق کوردنشین تأثیرگذار شدند و البته بی‌تأثیر از جلوه‌های فرهنگ مدرن و دگردیسی در مفاهیم و پذیرش اندیشه نوآیین غربی بی‌تأثیر نبودند و شاید بتوان پیدایش قشر نوآیینی از کوردها به نام منورالفکر یا به تعبیر امروزی روشنفکران را از مهم‌ترین تأثیرات جلوه‌های فرهنگ و اندیشه مدرن غربی در عثمانی و خاصه شهر استانبول تلقی کرد. در این مورد با اندکی احتیاط شاید بتوان اذعان نمود حاجی قادر کویی را که بیشتر به نام شاعر شناخته‌شده پیشاهنگ تاریخ پیدایش این طبقه نوایین فکری در جامعه کوردی قلمداد نمود.

حاجی قادر کویی نخستین کوردی که متوجه مفاهیم جدید ازجمله ناسیون و پاتریوت در گفتمان نوآیین غربی شد

حاجی قادر کویی (۱۸۹۷-۱۸۱۵/۲۴): زاده روستای گور قرج شهر کویه است. درباره تاریخ تولدش سال‌های متفاوتی ذکر می‌شود که نزدیک یازده سال اختلاف دارد (کرمی،۲۰:۱۳۹۰-۱۹) تحصیلات ابتدایی را که حول محور امور دینی بوده در کویه و شهرهای اقلیم کوردستان شروع می‌نماید و جهت ادامه تحصیلات فقهی و حوزه¬ویی به سردشت و مهاباد می‌رود (شارزا، ۱۹۶۱: ۲۰) پس از کسب اجازه و رسیدن به مقام ملایی در سال ۳-۱۸۶۳ به کویه مراجعه می‌نماید (ملاعبدالرحمان، ۱۹۷۴: ۳۳۰)

بی‌توجهی به جایگاه و بی‌اعتنایی موجب می‌شود که کویه را به‌قصد استانبول ترک نماید و به قول خودش به خاطر بی‌حرمتی حاجی کویه را ترک کرد و تا پایان عمر در سال ۱۸۹۷ که در تنهایی فوت نمود و در محله اسکودار در قبرستان قرج احمد به خاک سپرده شد. (گیوی مکریانی، ۱۹۶۹: ۵) حاجی قادر نخستین کسی است که متوجه مفاهیم جدیدی ازجمله ناسیون و پاتریوت در گفتمان نوآیین و جلوه‌های نوایین اندیشه مدرن، دو مفهوم «پاتریوت» و «ناسیون» در زمره مفاهیمی بودند که تأثیر چشمگیری در گفتمان فکری و سیاسی یافتند و دو مفهوم وطن و ملت را معادل این دو مفهوم بکار بستند و ازاین‌رو دو مفهوم دچار دگردیسی معنایی شگرفی شدند و ملت دیگر نه به معنای دین و پیروان دین بلکه به معنای امروزی آن یعنی مجموعه اقوام دارای نمادهای مشترک و صاحب‌دولت کاربست یافت و مفهوم وطن نیز در معنای زادگاه اقوام مشترک و به عبارتی زادگاه ملت به کار رفت.

حاجی قادر کویی در تلاش برای پیکرمندی واحد جدید دولت - ملت

حاجی قادر کویی در گفتمان فکری کوردی نخستین کسی است که این وضعیت جدید را درک کرد و به‌ضرورت پرداختن به این مفاهیم نوآیین واقف شد و در سطح نسبتاً گسترده‌ای در شعر خود بازتاب داد و ملت کورد و وطن کورد بخشی از گفتمان وی گشت.

حاجی قادر کویی از اهمیت پیکربندی واحد جدید دولت - ملت و تعریف نوآیین وطن مطلع بود ازاین‌رو خواهان رفتن دانشجویان کورد به غرب، فراگیری فنون جدید، تلاش برای پیکرمندی خاک کوردها و تلاش برای ملت‌سازی از رهگذر ایماژهای نوآیین چون ترسیم محدوده خاک کوردها و احیا و برساختن اسطوره‌های کوردی برآمد. از این منظر فارغ از آسیب‌ها و کاستی‌های جدی گفتمان حاجی قادرکویی در حوزه نظریه، می‌توان وی را آغازگر گفتمان نوآیین جامعه کوردی قلمداد نمود.

.....

۱- شایان اشاره است از نویسنده کتابی تحت عنوان تاریخ روشنفکری کوردی در مرحله ویرایش نهایی است و تلاش بر ان است درزمانی نزدیک در اختیار علاقه‌مندان به تاریخ اندیشه قرار گیرد. شایان اشاره است در این نوشتار به‌صورت بسیار فشرده به این موضوع پرداخته‌شده و به عبارتی فقط به اشاراتی بسنده شده است.

۲- در کتاب مورداشاره به‌طور مفصل به این مهم پرداخته‌شده است.

۳- در کتاب مورداشاره به‌صورت مفصل به نمونه‌های این شاعران پرداخته‌شده و در اینجا به علت محدودیت واژگانی صرف‌نظر می‌شود

محیط‌زیست و تیغ دولبه‌ی فضای مجازی

■ دکتر افراسیاب جمالی

جامعه‌پذیری و هنجار پذیری درزمینه رفتارهای فردی و جمعی امری است که می‌طلبد سایش و برخورد اجتماعی صورت بپذیرد درواقع تا زمانی که قوانین اجتماعی و سازوکارهای اجرا و اعمال آن در جوامع جای‌گیر نشده است برای بهسازی و توسعه اجتماعی برخوردها و نگرش‌های غیر درون‌زا و روابط بین فرهنگی می‌تواند در تعدیل و کاهش خشونت‌های رفتاری مؤثر باشد.

در خاورمیانه؛ نفت و دین و نژاد، گذار از سنت به مدرنیته را با مشکل روبرو کرده است

سنت انسان‌ها قبل از مدرنیته در برخورد با طبیعت و محیط‌زیست و جانوران امری بوده دارای روال و سازوکارهایی که در شرایط معین و مشخص دوره‌های گذشته سازش و تا حدودی همراه بوده است میزان جمعیت جوامع بشری چه در روستاها و چه در شهرها و همچنین نیازهای محدود انسانی برای گوشت شکار حیوانات وحشی، فراخ بودن محیط‌زیست گیاهی و جانوری و ازدیاد آن‌ها در میزان تصاعدی و چند برابر رشد جمعیت بشر موجب شده بود که نسل حیوانات و جانورانی که گوشت آن‌ها برای نیاز انسان‌ها مناسب باشد تداوم و استمرار داشته باشد؛ اما درزمانی بسیار کوتاه و در دوره‌ای باورنکردنی گسترش جمعیت انسان‌ها در جوامع مختلف جهان و بخصوص در جهان سوم موجب شد تعادل موردنظر به هم بخورد، گسترش بهداشت و جلوگیری از مرگ‌ومیر انسان‌ها براثر بیماری‌های مسری و واگیر و همچنین ایجاد شرایط بهداشتی برای نوزادان موجب گردید رشد جمعیت انسان شکلی غیرعادی به خود بگیرد از سوی دیگر گسترش سلاح‌های گرم و حرص و آز انسانی موجب شد که در چند دهه متمادی و به‌واسطه جنگ در خاورمیانه جمعیت جانوران و حیوانات رو به کاهش بگذارد و این امر مسبب تغییرات زیست‌محیطی و به هم خوردن اکوسیستم طبیعی و حیات جانوری شود در نگاهی کلی و گذرا انسان عصر کنونی خاورمیانه و بخصوص مناطق کوردنشین با وضعیتی برزخی و گذار از سنت به مدرنیته روبرو شود و عوامل انسانی و فنی ازجمله نفت و دین و نژاد در منطقه این گذار را طولانی نماید و به تأخیر بیندازد.

همه‌چیز تغییر کرده است جز فرهنگ انسان‌های خاورمیانه در مواجه با محیط‌زیست

ابزارها همگی مدرن شده‌اند شکار با ابزارهای پیشرفته انجام می‌گیرد، سلاح‌های گرم در سطح وسیع در دسترس انسان قرارگرفته‌اند، وسایل نقلیه و ابزارهای پیشرفته دید شکارچی را در کمترین زمان به شکار می‌رساند، روستاها زیاد شده و حیات جانوران به خطر افتاده است دهه‌ها جنگ از زادوولد حیوانات کاسته است، جابجایی بسترهای آب رودخانه‌های بزرگ و تغییرات آب و هوایی ناشی از آن تغذیه و محیط‌زیست حیوانی را با تهدید روبرو کرده است؛ اما در این میان آنچه تغییر نکرده است فرهنگ انسان‌های خاورمیانه در مواجه با محیط‌زیست و جانوران است. رفتارها کماکان در همان قالب سنتی و ابتدایی سیر می‌کند، گاه در برخی رسانه‌ها داستان‌های شکار و خاطرات شکارچیان را که نگاه می‌کنی ابتدا تعجب می‌کنی که نکند فیلم مربوط به دویست سال گذشته است اما خوب که متوجه می‌شوی شرم ات می‌گیرد کسی در همین حوالی از محدود شدن شکار و ایجاد ممنوعیت و قوانین سخت‌گیرانه شکار ناراحت است و خواهان برداشتن این محدودیت‌هاست، شرمنده می‌شوی و از خود منزجر می‌شوی آیا در چنین عصری که انسان‌های شریفی برای اعتراض به حقوق حیوانات روزها اعتصاب غذا می‌کند و راهپیمایی می‌کند و کمی آن‌سوتر به شکار افتخار می‌کند و با شکار خور عکس یادگاری می‌گیرد.

تصویر چند روستایی در اطراف پیرانشهر در حال مثله کردن روباهی بیچاره، آبروی مردم کورد را مثله می‌کند

این روزها فضای مجازی پرشده از عکس و فیلم‌های متنوع از شکار بی‌رویه و بی‌رحمانه حیوانات توسط شکارچیانی که در اقصی نقاط کشور است یکی با چند بز کوهی کشته‌شده عکس یادگاری گرفته، دیگری با چند خروار کبک شکار شد و تلنبار شده بر روی‌هم عکس گرفته است دیگری و دیگری و همین چند روز پیش تصویر چند نفر روستایی در اطراف پیرانشهر در حال مثله کردن روباهی بیچاره به جرمی موهوم، به‌سرعت در تمام کشور می‌چرخد و خشم و انزجار می‌آفریند و آبروی مردمانی را به نام کورد را مثله می‌کند و خدشه‌دار می‌نماید و به همین سادگی در فضای مجازی سال‌ها تلاش و کوشش انجمن‌های فعال و نمونه زیست‌محیطی مناطق کوردنشین در سایه قرار می‌گیرد، شکستن اسلحه توسط شکارچی هورامی را کم‌ارزش می‌کند و ساعت‌ها رنج و سختی اعتصاب و پیاده‌روی بزرگ‌مردی چون شریف باجور را بر دوش تمام مردم منطقه سوار می‌کند و فعالیت زوج مریوانی فعال زیست‌محیطی را که در اوان جوانی و به‌جای بچه‌داری به نگهداری و درمان حیوانات آسیب‌دیده می‌پردازند را ژست ظاهری و روشنفکرانه می‌نماید، همه این‌ها در سایه حماقت و خشونت ذاتی سنت‌های پوسیده افرادی است که کینه خود را با مثل کردن حیوانی به نمایش می‌گذاردند. چه تضمینی وجود دارد چنین کسانی در فضای به وجود آمده توسط داعشیان به مثله کردن انسان‌ها نپردازند؟ آیا آن انسانی که به خاطر یک مرغ ربوده‌شده توسط یک سگ بیچاره و بچه‌دار در روز روشن و وسط شهر اسلحه به دست می‌گیرد و سگ را می‌کشد نمی‌تواند در ابعادی بزرگ‌تر به جنایت دست بزند؟

سیطره فضای مجازی محیطی ناامن را برای اقدامات زشت و ناپسند معدود انسان‌ها در رابطه با حیوانات ایجاد کرده است

آیا نمایش چنین رفتار و حرکاتی در فضای مجازی مناسب است؟ آیا فضای مجازی تهدیدی برای حریم خصوصی است؟ آیا منتشرکنندگان این تصاویر و فیلم‌ها باید مجازات شوند؟ و صدها سؤال ازاین‌دست که امروزه به‌واسطه تسلط و سیطره فضای مجازی محیطی ناامن را برای اقدامات زشت و ناپسند معدود انسان‌ها در رابطه با حیوانات ایجاد کرده است، به نظر می‌رسد یکی از اصلی‌ترین خصیصه‌های فضای مجازی همین گسترش و نشر و سریع و آسان اطلاعات است، سرعتی که قطعاً در ذهن انسان‌های سنتی نمی‌گنجد و بارها آن‌ها تهدید جدی تلقی کرده‌اند و حتی سیستم‌های سیاسی بارها سعی در محدود کردن آن در شرایط اضطراری داشته‌اند. هرچند آسیب‌های اجتماعی و مزاحمت‌ها و برهم زدن محیط سنتی خانواده‌ها به‌واسطه فضای مجازی امری انکارناپذیر است و بارها این مسائل موجب بروز مشکلات جدی شده است اما در همین رابطه هم می‌توان گفت که باز بخشی از مشکلات متوجه فرهنگ استفاده‌کنندگان از فضای مجازی و ناهنجاری‌های اخلاقی‌ای است که در دنیای واقعی و کوچه و بازار وجود داشته و اینک بخشی از آن به فضای مجازی منتقل‌شده است.

پخش تصاویر رفتارهای زشت با حیوانات، ارزش در سایه قرار گرفتن زحمات عاشقان محیط زیستی را دارد

با تمام تفاسیر فوق حتی اگر پخش تصاویر مثله کردن حیوانی موجب خدشه‌دار شدن وجه یک منطقه و حتی ملتی شود و اگر زحمات عاشقان محیط‌زیست را در سایه قرار دهد بازهم ارزش دارد که این تصاویر پخش شوند و به‌عنوان وظیفه‌ای انسانی باید رد صدر فعالیت‌های فضای مجازی باشد تا رفتارهای نادرست و خشونت‌های پیدا و پنهان در رفتارهای انسانی آشکار شود و به همگان نشان داده شود امروزه سهل‌انگاری و کمبود عوامل نظارتی و حافظان محیط‌زیست چه ارگان‌های دولتی و چه نهادهای مردمی می‌تواند توسط فضای مجازی نمایانده شود تا اقدامات سریع در رابطه با آن انجام گیرد واکنش افکار عمومی در این زمینه مؤثرترین راه است و کارسازترین آن، در پایان امیدوارم چنین تفکر و نسلی هر چه زودتر به پایان برسد که خشونت و نامهربانی با حیوانات را امر عادی تلقی نماید و نسل جدید با تعهد و تفکر و آگاهی به سازگاری میان انسان و طبیعت باورمند شود و به‌عنوان جزئی از فرهنگ انسانی خود آن را نهادینه نماید.

برای مهربانی هرگز دیر نیست

■ عبدالله آزادیان

بدون شک اتفاق روستای شختان پیرانشار دلهایی را که اندکی ترحم و مهربانی دارند به درد آورد و تا ساعت ها افکارمان را بخود مشغول نمود. هر کدام نیز در درون خود مجازات سختی را برای عامل یا عاملان آن صادر نمودیم. خوبی پخش تصویر مربوطه در فضای مجازی، این بود که طرف به محاکم قضایی معرفی و تنبیه می گردد.

خاطی تا کی سرش را پایین بیندازد؟

اما ورای این اتفاق چیزهای دیگری وجود دارد که بایستی به آن توجه شود. یکی اینکه بعد از اتمام مجازات آیا ما به بازگشت طرف به جامعه فکر کرده ایم؟ آیا فکر کرده ایم با دیدی که ما در این جامعه نسبت به همدیگر داریم شخصیتی خرد شده و فلج شده که حتی برای فرزندانش هم قابل ترمیم نیست به جامعه بر می گردد؟ آیا فکر کرده ایم روال عادی زندگی طرف از بین می رود و تا زنده هست هرجا اسمی از روباه و دم و گوش برده شود سرش پایین انداخته و خنده های تمسخرآمیز دیگران را میشنود و بچه هایش در درس روباه و... کلاس غیبت کنند؟

کسانی که هیچگونه آموزش زیست محیطی ندیده اند

اگر لحظه ای ما خود را بجای او حساب کنیم کسی که هیچگونه اطلاعاتی در مورد محیط زیست ندارد و هیچ آموزشی در این باره ندیده و از اول زندگی گوشهایش با فریبکاری روباه و دشمنی مار و زیان رسانی خوک و.... پر شده انتظار داریم روباهی را که به مرغ و بوقلمون هایش حمله کرده با ایجاد صدا فراری دهد؟ اینها دفاع از شخص خاطی نیست تازه مجازاتی را که من خودم لحظه اول برایش در نظر گرفتم خیلی سختتر از حد خودش بود ولی قضیه اینست آیا ماموستاها، معلمین، متولیان محیط زیست، روشنفکران، دانشجویان، شورا، دهیار و هر کسانی که به نحوی در جامعه موثرند بدرستی به وظیفه خود عمل نموده اند؟ آیا اینگونه اعمال بازخورد کم کاریهای ما نیست؟ و آیا اگر طرف واقعا اعلام ندامت و پشیمانی نمود همچنانکه خطاها را در شبکه های اجتماعی پخش می کنیم ندامتش رانیز پخش و به جبران شخصیت وی کمک کرده و القاب زشت احتمالی را از اذهان مردم می زداییم؟

نجات افراد جاهل از نادانی بسیار مهم است

شاید ما دوستداران محیط زیست همچنانکه به استقبال حرکت زیبا و انسانی کسی که با پای پیاده توام با اعتصاب غذا مسیر طولانی را بخاطر دفاع از حقوق حیوانات می پیماید و کسی که بخاطر نجات حیوانی پای خود را از دست می دهد و یا کسی که اسلحه شکاری خود را می شکند می رویم، اگر در چنین مواردی نیز دسته جمعی به محل رفته و کوچک مراسمی را برگزار می نمودیم بازده کار به مراتب خیلی بیشتر و بهتر از این نمی‌بود؟

اما قضیه دیگری که متاسفانه زبان اعتراض عده ای را باز خواهد کرد اینست که روزانه آخرین دستاوردهای جنگی ابرقدرتی چون روسیه بر سر مردمان حلب آزمایش می شود و ما بخاطر حس روشنفکرمآبانمان عارمان می آید اسمی از آن ببریم و چیزی در آن مورد بنویسیم چون تفکر زنجیر شده ما آنرا نه زیست محیطی و نه انسانی می پندارد. بیائیم شعاع نوعدوستیمان را تا جایی که موجودی هست و تا جایی که ظلمی وجوددارد افزایش دهیم.

تشدید مجازات مخربین محیط‌زیست

■ دکتر صالح نیک‌بخت

این روزها یکی از موضوعات مهم و حائزاهمیت برای نسل‌های آینده، بحث پیرامون محیط‌زیست و منافع مختلف مربوط به آن است. به همین جهت ۳۷ سال پیش مقرره‌ای پیرامون این موضوع به تصویب رسید. اصل ۵۰ قانون اساسی که متأسفانه به‌درستی جامه عمل به تن نکرده است مقرر می‌دارد: ((در جمهوری اسلامی، حفاظت محیط‌زیست که نسل امروز و نسل‌های بعد باید در آن حیات اجتماعی رو به رشدی داشته باشند، وظیفه عمومی تلقی می‌شود. ازاین‌رو فعالیت‌های اقتصادی و غیر آن‌که با آلودگی محیط‌زیست یا تخریب غیرقابل‌جبران آن ملازمه پیدا کند، ممنوع است)).

چرا پس از ۳۷ سال به اجرای اصل ۵۰ قانون اساسی اهمیت لازم نمی‌دهند؟

با این‌که اختصاص یک اصل از قانون اساسی نشانه اهمیت محیط‌زیست برای قانون‌گذاران اساسی بوده اما متأسفانه قانون‌گذار عادی اهتمام لازم را برای تحقق اهداف این اصل نداشته است. باوجود اصل ۵۰ قانون اساسی که ۳۷ سال پیش به تصویب رسیده و می‌تواند از افتخارات این قانون باشد، متأسفانه در کشور ما با گذشت قریب ٤دهه، بیشترین خسارات و تخریب به عوامل اصلی و حیاتی محیط‌زیست واردشده است. ازجمله مکان‌هایی که خسارت‌های جبران‌ناپذیری به آن واردشده جنگل‌ها، درختان، سواحل، حیات‌وحش، آب‌ها و آلودگی آن‌هاست. گرچه در قانون به‌طور صریح و مشخص به سوزاندن، کندن، تخریب و بریدن درختان جنگلی اشاره نشده است ولی در قانون مجازات اسلامی-کتاب تعزیرات -به‌صورت کلی در مواد ۶۷۵ تا ٦۹۰ در مواد مختلف و پرتبصره آن در خصوص شناسایی جرم آلوده کردن و تخریب محیط‌زیست تأکیدات بسیار شده است. در مورد حریق یا آتش‌زن درختان مجازاتی نیز پیش‌بینی‌شده است و مواد قانونی هم در این رابطه داریم.

قوانین برای ازبین بردن درختان مجازات در نظر گرفته است، اما...

همچنین طبق ماده یک قانون حفظ و گسترش فضای سبز قطع هر نوع درخت و یا نابود کردن آن به هر طریق در معابر، میدان‌ها، بزرگراه‌ها، پارک‌ها، بوستان‌ها، باغات و نیزمحل‌هایی که به‌تشخیص شورای اسلامی شهر، باغ شناخته شوند در محدوده و حریم شهرها بدون اجازه شهرداری و رعایت ضوابط مربوط ممنوع است. براساس ماده ۶ قانون موصوف هر کس درختان موضوع ماده (۱) قانون گسترش فضای سبز را عالماً و عامداً و برخلاف قانون مذکور قطع یا موجبات از بین رفتن آن‌ها را فراهم آورد، علاوه بر جبران خسارت وارده حسب مورد به جزای نقدی از یک‌میلیون ریال تا ده میلیون ریال برای قطع هر درخت و درصورتی‌که قطع درخت بیش از سی اصله باشد به حبس تعزیری از شش ماه تا سه سال محکوم خواهد شد.

مسببان نابودی جنگل‌ها بدون هرگونه تبعیضی مجازات شوند

شایان‌ذکر است باوجودآنکه در قوانین جزایی مشابهت‌سازی و قیاس وجود ندارد، ولی با توجه به این‌که درختان جنگل‌ها هم از مصادیق فضای سبز است و در بسیاری از موارد این مکان‌ها را مناطق حفاظت‌شده می‌نامند و همچنین با عنایت به برخی مقررات موضوعه در قانون حفاظت و بهره‌برداری از جنگل‌ها و مراتع و نیز قوانین مرتبط با منابع طبیعی و محیط‌زیست هر نوع آتش‌زن و بریدن و آسیب‌رسانی به درختان جنگلی با هر هدفی ازجمله هدف‌های تجاری می‌تواند از مصادیق عمل مجرمانه تلقی و قابل‌پیگیری و تعقیب کیفری باشد. زمانی که به هر دلیلی محیط‌زیست تخریب یا فضای سبزی نابودی می‌شود، مردم انتظار دارند مسببان بدون هرگونه تبعیضی مجازات شوند. همان‌طور که می‌دانید به‌طورکلی در مورد مسائل مربوط به محیط‌زیست باوجود دستورات قاطعی که قانون و مقامات عالی کشور صادر کرده‌اند، متأسفانه نوع برخورد و شدت و ضعف آن در حدی نیست که مردم از مقامات انتظار دارند. در عمل گویی مجازات بازدارنده نبوده و به همین جهت سطح مناطق جنگلی کشور سال‌به‌سال خالی و کم وسعت‌تر می‌شود و به همین صورت حیات‌وحش نیز هرروزه در حال زیان دیدن است.

تخریب گران محیط‌زیست به مجازات شدید حبس محکوم شوند

بنابراین با توجه به راهکارهایی برای درمان درد تخریب محیط‌زیست باید تلاش بسیار شود. به نظر می‌رسد، شاید یک راهکار عملی برای حفظ محیط‌زیست و جلوگیری از قطع کردن درختان مراتع و جنگل‌ها، رفع ابهام از قوانین باشد، زیرا قوانین ما در این خصوص دارای ابهامات فراوانی است، مثلاً برای قطع درخت نخل قانون‌گذار مجازات شدیدی در نظر گرفته است ولی متأسفانه در مورد جنگل‌ها یا آلوده کردن آب‌ها و... هیچ‌گونه قانونی که صریحاً آلایش این‌ها را مورد مجازات قرار دهد، وجود ندارد. به همین جهت ما متوجه می‌شویم هرروزه سطح جنگل‌ها در شمال و مناطق غربی کشور که از منابع ثروت عمومی و ملی کشور محسوب می‌شوند و تنها متعلق به مردم یک شهر و استان نیستند، کمتر می‌شوند و انواع آسیب‌ها از قطع و قاچاق درختان گرفته تا آتش‌سوزی‌های عمدی و سهوی جان طبیعت را بی‌جان می‌کند. حتی زمانی که عوامل اصلی این تخریب‌ها شناخته می‌شود، مجازات لازم اعمال نمی‌شود یا در صورت اعمال مجازات به مجازات نقدی محدود می‌شود که به‌هیچ‌وجه این مجازات بازدارنده نبوده است. غافل از این‌که نتیجه عمل بهره‌برداران و مخربین جنگل‌ها و بریدن درختان جنگلی یا تصرف زمین‌های منابع طبیعی به‌مراتب و چندین برابر بیشتر از جزای نقدی است که باید برای عوامل این جرائم در نظر گرفته شود. از دیگر راهکارهای این موضوع که می‌تواند تأثیرگذار باشد، افزایش میزان خسارت برای مجرمان است، همچنین تأکیددارم از قانون جایگزین کردن مجازات حبس برای جرائم محیط‌زیستی استفاده نشود و در مورد تخریب گران محیط‌زیست و کسانی که باعث از بین رفتن درختان جنگلی می‌شوند، مجازات شدید حبس را قائل شویم و از به‌کارگیری مجازات جایگزین حبس نسبت به آنان خودداری کنیم.

خشونت؛ فرهنگ ما نیست ...

■ امجد حیدری

خون، بمب‌افکن و مسلسل و بوی باروت، پیکر غرق به خون مردان، زنان و کودکان، بر نیمی از این کره خاکی سایه گسترانیده و بر روی مانیتورها و صفحات اجتماعی همچون نقل‌ونبات دست‌به‌دست شده و این خود شبح و کابوس وحشتناکی است که قلب هر بیننده‌ای را بدرد می‌آورد.

خشونت در ابعادی وسیع و گسترده بر جان و مال انسان‌ها جا خوش کرده و حرف‌اول‌رامیزند

در این میان زنان و کودکان بیشترین تاوان‌ها را پس داده و آماج غیرانسانی‌ترین افکار پوسیده‌شده و در هزاره سوم ابتدایی‌ترین آرزوهایشان را به گور می‌برند. تبعیض و تجاوز، بازار فروش زنان و کودکان خردسال سخیف‌ترین نوع تعرض به حرمت و کرامت انسانی است که اینان روا می‌دارند. اعدام و سنگسار، اسیدپاشی و مثله کردن انسان‌ها تا به آتش کشیدن زنان و دختران جوان تحت عنوان دفاع از ناموس بخش بزرگی از خشونت عریانی است که هرروزه آنان را تهدید می‌کند. جامعه در یک عقب‌گرد تاریخی دچار بحرانی عمیق و از هم پاشیدن شیرازه مدنیت شده است. دستانی سیاه و مجرمانی کینه‌توز پا را فراتر نهاده و محیط‌زیست را نیز طعمه لهیب آتش غضبناک خودکرده و هرروز منطقه و مرتع و کوهی را به آتش می‌کشند.

قربانیان " خشونت " و سنت‌های عقب‌مانده

لاشه جانوران جزغاله در آتش و شکار بی‌رویه حیوانات و جانوران وحشی خطر انقراض این حیوانات را به همراه دارد. چه ویرانه دنیایی است آنچه می‌سازید، بوی گند و تعفن آن مشام را می‌آزارد. در چنین آشفته‌بازار و فضای جنون‌آمیزی که کتاب‌ها در قفسه‌ها خوراک موریانه یا خاک می‌خورند، انتظاری بیش از این نتوان کرد!... آری به‌جرئت می‌توان گفت تک‌تکمان ازلحاظ روحی صدمه‌دیده و دچار آسیب و افسردگی شدید شده‌ایم، برابر با تمامی استانداردهای علمی و پزشکی مدرن جهانی غیر نرمال و در شرایط بحرانی قرارگرفته‌ایم. در روابط اجتماعی و روزمره سرخورده و در حداقل زمان ممکن از کوره دررفته و بدترین و رکیک‌ترین الفاظ را به دیگری نسبت می‌دهیم.

چند روزی است که در شبکه‌های اجتماعی تصاویر دل‌خراش حیوان آزاری چند تن از اهالی روستایی در شختان پیرانشهر مایه تأسف عمیق و جریحه‌دار شدن احساسات هر بیننده‌ای شده است. آری اینان خود نیز قربانیان " خشونت " و سنت‌های عقب‌مانده‌ای هستند که گریبان جامعه را گرفته و به قهقرا می‌برد. قربانیانی که به درازای سن خود در فقر و تیره‌روزی بسر برده و از هرگونه امکانات رفاهی و شایسته‌ی انسان امروزی محروم و در کمال فقر فرهنگی این‌گونه اعمال شنیع و آزاردهنده را تفریح می‌شمارند.

شما که نان سفره‌ی بچه‌هایتان را با کودکان " کوبانی " تقسیم کردید و در غم بچه‌های "شنگال" اشک ماتم ریختید از جنس دیگر هستید

اما دوستان این نهایت داستان نیست و شما از جنس دیگرید!... آری شمارا چه با اینان؟ شما در صف شریف‌ترین انسان‌هایی هستید که برای نجات همنوع خود به میان شعله‌های آتش رفته و خطر را به جان خریدید، پای پیاده دوان‌دوان به کوه زده و مردانه شعله‌های تن درختان را خاموش و مرهم نهادید. شما نان سفره‌ی بچه‌هایتان را با کودکان " کوبانی " تقسیم کردید، شما بودید که در غم بچه‌های "شنگال" اشک ماتم ریخته و در شادی‌هایشان پای کوبیدید و رقصیدید. آری شما بجای هر درخت بلوط سوخته‌ای نهالی از عشق و فداکاری نهادید، آتش نوروز را با شکستن قفس پرندگان و بازگرداندن کبک‌ها به دامان طبیعت جشن گرفتید. دستان گرم و نوازشگرتان همواره مرهمی بوده بر پیکر مجروح حیوانات وحشی و کمپین متعدد دفاع از حیوانات زبانزد خاص و عام شده است. این بار نیز جوان فداکار شما برای نجات جان یک قلاده "سگ" از سیم‌خاردار گذشته و پا به میدان مین نهاده و خطر را به جان خریده و پایش را از دست داد.

آری...

آری...

شما از جنس دیگر و دنیا هنوز به لطف مهربانی‌هایتان سر پا ایستاده است.

دەردەدڵی ئاویەر

به بهانه بیستم آذرماه روز جهانی کوهستان

■ افشین جنتی

**ئاویەر سەربەرز ئەوە
من هاتم
دەس پەروەردە کەی
ئاوو هەواتم...**

(استاد حق‌شناس)

■ روز ۲۰ آذرماه بود. روز جهانی کوهستان. ذهنم را مروری کردم. کوهستان مقدس و رعایت حرمت آن واجب است. کوه‌ها محل نزول وحی بر پیامبران‌اند. بسیاری از میراث فرهنگی جوامع بشری در دل کوه‌ها قرارداده‌اند. بسیاری از تمدن‌های درخشان از کوه‌ها سر برآورده‌اند. کوهستان‌ها دارای غنای اکولوژیکی و تنوع گیاهی و جانوری زیادی هستند و مادر رودخانه‌ها و زاینده‌ی چشمه‌ها. کوه‌ها نماد مقاومت، استحکام، پایداری و سربلندی هستند و الهام‌بخش انسان در چیرگی بر موانع و دشواری‌های زندگی. امنیت و آرامش کوهستان، مأمن دل‌نشین انسان‌ها و جانوران. کوه‌ها الهام‌بخش شاعران، ادیبان، نقاشان و فیلم‌سازان. کوه‌ها بزرگ‌ترین گردشگاه‌ها و ورزشگاه‌ها هستند و با داشتن چشم‌اندازی باشکوه و هوایی پاک، امکان پیاده‌روی و ورزش‌های گوناگون مانند کوه‌نوردی، سنگ‌نوردی، انواع ورزش‌های زمستانی، دوچرخه‌سواری دانهیل وکراس کانتری و... را دریک محیط دل‌انگیز برای انسان‌ها فراهم آورده‌اند. اسامی کوه‌ها، زینت‌بخش شناسنامه‌ها و ورد زبان انسان‌ها.

پنجه‌های بی‌رحم تکنولوژی

نگاهی به کوه آبیدر سرافراز افکندم. آرام‌آرام به راه افتادم تا سری به آبیدر بزنم و روزش را تبریک بگویم. آبیدر سربلند که هرچند چهره‌اش سوخته بود و صورتش پر از چین‌وچروک و جای جای تن باصلابتش، زخم‌خورده‌ی پنجه‌های بی‌رحم تکنولوژی بود اما همچنان استوار و مقاوم به نظاره‌ی شهر سنندج نشسته بود. سلامی کردم و روزش را تبریک گفتم و در گوشه‌ای از ئامانیه نشستم. حال و احوالش را پرسیدم تا شاید سفره‌ی دلش را باز کند. انتظارم زیاد طول نکشید. با مهربانی جواب سلامم را داد. آهی کشید و شمرده شمرده شروع به صحبت کرد.

خاطره صدای دل‌نشین قاسپه قاسپه ی کبک‌ها در یادواره ئاویەر

چه حالی؟ چه احوالی؟ در روزگاری نه‌چندان دور که شهر سنندج این‌گونه بزرگ نشده بود، مبارک‌آباد، امیریه، ئامانیه، صادق‌آباد، ظفریه، مسناو، کمیز، تکیه و چمن، حاجی‌آباد و هفت آسیاب پاره‌ی تن و جزئی از من بودند. شهرک کشاورز، شهرک سعدی، شهرک زاگرس و ویلا شهر شیره‌ی جانم را نکشیده بودند و به حال و روز امروزی درنیامده بودند و من خوشحال و شادمان که هفته هفته میزبان مردمان مهربان شهرم هستم. مردمانی که نه با ماشین و بر روی آسفالت که با پای پیاده، اسباب و وسایل چند روز ماندن در دامنه‌ام را به کول می‌گرفتند و در سایه‌سار درختان بلند و پرپشت امیریه و ئامانیه اتراق می‌کردند و آرام می‌گرفتند. صدای دل‌نشین قاسپه قاسپه ی کبک‌ها، ترنم زیبای سهره‌ی طلایی، صدای پای چهارپایان وحشی، درختان خوش‌رنگ بلوچ (زالزالک) و شلانه (زردآلو)، صدای شرشر برف آب‌ها و چشمه‌های پرآب کانی سنگ‌شکن، کانی ئارایش، کانی شفا، کانی صفا و کانی ماماتکه، به فره چال‌ها و یخچال‌های پربرف، آب زلال گویزه کویر، هفت آسیاب و درختان انبوهش، سینه‌کش چشم‌نواز کوچک (سنگ) قرآن، تفرجگاه و زیارتگاه خه یره زنه (خضرزنده) و خه یرئه لیاس، گیاهان خوش‌رنگ و بوی خوراکی بهاری مانند ریواس، کنگر، گیلاخه، شنگ، قازی ئاغه، نعناع، پونه، قارچ و... که اشتغال فصلی جمعی از ساکنین سنندج و روستاهای اطراف را فراهم می‌کرد و سفره‌ی همشهریان را رنگین. ناله‌ی محزون عشاق در پای تاقه دار، هرزالی خواندن جوانان پرشور در ئامانیه و بان شلانه و... آری تصویر آن زمان من این‌گونه بود.

ئاویەر میزبان مردمان بسیاری از اولین نسل‌های ساکن در سنندج

سکوت عمیقی برقرار شد. گویی آبیدر چشمان خود را بسته و با بال خیال خود به آن دوران و حال و هوا پرواز کرده بود. پس از چند دقیقه، دوباره آهی کشید و ادامه داد: به دلیل هم‌جواری با شهر سنندج از زمان‌های خیلی دور شاهد و نظاره‌گر توسعه و بزرگ شدن سنندج بوده‌ام. مردمان بسیاری از اولین نسل‌های ساکن در سنندج را میزبانی کرده‌ام. حکام و امرای زیادی از زمان‌های قدیم بر سنندج حکمرانی کرده‌اند و اکنون فقط نامی و یادی از آنان باقی‌مانده است. چه بسیار افراد بزرگ‌منش، نیکوخصال و فرشته وشانی که بر تارک سنندج درخشیدند و جاودانه شدند. چه بسیار جوانان پرشور، رشید و برومندی که در جوار و کنار من راه و رسم زندگی و آزادگی را آموختند و اکنون چهره در نقاب خاک کشیده‌اند.

زخم ارکستر فیلارمونیک گوش‌آزار و دل خراش و استخراج سنگ بر جای جای بدن ئاویەر

القصه زمان گذشت و گذشت و گذشت و به امروز رسید. لحظه به لحظه شهر بزرگ می‌شد و جمعیت آن زیاد. تن و صورتم را خراشیدند و تراشیدند. کوچه‌ها و خیابان‌ها را بر صورتم نقاشی کردند و با ساخت‌وساز خانه و ساختمان و آپارتمان بزک و دوزکم کردند. ئه میریه تا ئامانیه سنگفرش شد. جاده‌ی آسفالته‌ی پیچ‌درپیچ از نوک پا تا فرق سرم کشیده شد تا مبادا همشهریان و گردشگران تن خود را برنجانند و رنجیده‌خاطر شوند و با خیالی آسوده با ماشین تا هرکجا که اراده کنند، ویراژ دهند و جولان. سمفونی دل‌نشین و زیبای جلوه‌های طبیعی مانند صدای پرندگان و شرشر برف آب‌ها و... جای خود را به ارکستر فیلارمونیک گوش‌آزار و دل‌خراش برداشت و استخراج سنگ از جای‌جای بدنم و رفت‌وآمد ماشین‌های سنگین داده است. شنیدن صدای کبک و دیدن جانوران وحشی به افسانه تبدیل‌شده است. چهره و بدنم سیاه شده و سوخته‌ی بی‌مسئولیتی و خیانت‌درامانت انسان‌هاست. انسان ناسپاس و زباله ساز پس از تفریح و خوش گذرانیش، انواع زباله‌های پلاستیکی، آلومینیومی، فلزی و شیشه‌ای را برایم به ارمغان می‌گذارد. آری امنیت و آرامش طبیعت زیبای من، فدای رفاه آدمیان و تکنولوژی مخرب و بی‌رحم شده است. آری این است جواب قرن‌ها و سال‌ها میزبانی از انسان‌ها و مهربانی با آنان. آری من همچون مادری مهربان که شیره و عصاره‌ی جانش را نثار فرزندانش می‌کند، همیشه دامان سخاوتمندم، میزبان بی‌منت فرزندان بی‌شمارم بوده است، اما جواب فرزندان ناسپاس، مغرور، خودخواه، قدرت‌طلب و ویرانگرم، این است که می‌بینید.

چیزی که عیان است، چه حاجت به بیان است

دوباره سکوتی ژرف برقرار شد. می‌شد غلیان و جوشش درونش را، لرزش و رعشه‌ی بدنش را و غلتیدن دانه‌های اشک بر صورتش را دید و احساس کرد. احساس گناه می‌کردم که با یادآوری خاطراتش، خاطرش را آزرده و مکدر کرده بودم و به خود نهیب می‌زدم که چرا نرم و آهسته نیامدم تا چینی نازک تنهائی‌اش ترک برندارد. این را به او گفتم. با مهربانی لبخندی به رویم زد و گفت: ناراحت نباش. راستش را بخواهی باوجود رفت‌وآمدهای مکرر انسان‌ها و ماشین‌ها، سالیان سال است که تنها هستم. من همیشه در کنج تنهائی‌ام به گذشته سفر می‌کنم. زندگی من با گذشته‌ام عجین شده و گره‌خورده است. قبول دارم که باید در کوچه‌پس‌کوچه‌های گذشته پرسه نزنم و به آینده چشم بدوزم؛ اما هوا بس ناجوانمردانه سرد است. دیگر برایم تاب‌وتوانی باقی نمانده است. تنها دل خوشیم برای بودن و ماندن و امید به آینده داشتن، نیک‌مردان و خوب زنانی هستند که عشق به طبیعت و محیط زیست و مهربانی با جلوه‌های زیبای طبیعی را به نیکوترین شکل ممکن معنا کرده و با رفتار و اعمالشان به آن عینیت بخشیده‌اند.

دلسوزانی که مناطق سوخته شده ئاویەر را با مهربانی بذرپاشی می‌کنند

مردی عاشق، بدون ادعا، باهمت، استوار و خستگی‌ناپذیر که آبیدر و به‌ویژه گویزه کویر را با نام او می‌شناسند. افراد بدون ادعایی که در پناهگاه نزدیک قله‌ام، نان و شیری به دست کوه‌نوردان داده و درس مهربانی و دوستی با طبیعت و محیط زیست را زمزمه می‌کنند. کوه‌نوردان نجیبی که تنها اثر برجای‌مانده از آنان در کوهستان، اثر پایشان است و تنها برداشتشان از آن، گرفتن عکس و تصویر. عاشقان دست و صورت سوخته‌ای که با دستان خالی به جنگ آتش و دود افتاده به جان مراتع و پوشش گیاهی‌ام می‌روند. مردمان شریفی که در هر بار حضور در آبیدر، مقدار زیادی زباله را جمع‌آوری کرده و با خود به شهر بازمی‌گردانند. دلسوزانی که مناطق سوخته شده‌ام را با مهربانی بذرپاشی می‌کنند و در دامنه‌هایم نهال می‌کارند. مردمان بافرهنگی که پاکیزگی، ساماندهی و بهسازی خیرزنه، هفت آسیاب، کانی ماماتکه و... مرهون پیگیری، تلاش و کوشش آنان است. رفتگران باشرف و زحمتکشی که پاکیزگی و تمیزی کوچه‌ها، خیابان‌ها و مناطق تفرجگاهی من، حاصل زحمات و فعالیت شبانه‌روزی آنان است. باغبانان و کارگران شریفی که نگارگری و چینش زیبای گل‌ها و گیاهان چشم‌نواز امیریه و ئامانیه محصول ذوق هنرمندانه‌ی آنان است. افراد آگاه و فهیمی که هرگونه تخریب، آلودگی، آتش‌سوزی و... را به هر وسیله‌ی ممکن و در سریع‌ترین زمان، اطلاع‌رسانی و پیگیری می‌کنند. مردمان فرهیخته‌ای که دوست داشتن انسان‌ها، جانوران، گیاهان و درختان و جلوه‌های زیبای طبیعی، مرام زندگی‌شان است. با تمام وجودشان صلح، آشتی، دوستی، برابری و مهربانی را فریاد می‌زنند و جنگ، خشونت، تبعیض، نژادپرستی و عصبیت قومی و مذهبی را مذموم و مردود می‌دانند.

بدانید که آلودگی، تخریب و نابودی ئاویەر، هوا، خاک، آب‌ها، جنگل‌ها، جانوران وحشی و... آغاز هلاکت و نابودی شما انسان‌هاست

بازهم سکوت حکم‌فرما شد. خورشید آخرین روزهای پاییز کم‌کم غروب می‌کرد و سوز سرمای خشک و بدون برف آبیدر دست‌وپایم را کرخت کرده بود. آبیدری که در سال‌های نه‌چندان دور و در این فصل سال پوشیده از برف بود و حالا دریغ از یک توپه له (گلوله) برف. چراغ‌های شهر سنندج روشن می‌شدند و ما آرام و بی‌صدا آن را تماشا می‌کردیم. تحمل سرما برایم سخت شده بود اما دلم نمی‌آمد که دنیایش را برهم بزنم. گویی خود به این موضوع پی برده بود. با مهربانی مرا نگاه کرد و گفت: هوا بسیار سرد است و بهتراست که به شهر برگردی. فقط این را بدان که آلودگی، تخریب و نابودی من و امثال من، هوا، خاک، آب‌ها، جنگل‌ها، جانوران وحشی و... هلاکت و نابودی شما انسان‌هاست. راستی شنیده‌ام که همه‌چیزتان را سبز کرده‌اید. دولت سبز، صنعت سبز، کشاورزی سبز و... مگر ما بنده‌ی خدا نیستیم، دل نداریم، از آن وردنیا آمده‌ایم. مرحمت فرموده ما را نیز مس، ببخشید سبز کنید. لطف کنید از میان من و اقوام و خویشاوندانم، کوهی را انتخاب نموده و صفت بامزه‌ی سبز را به آن بچسبانید. آرام از جایم بلند شدم. دستانم را به هم مالیدم. آرام و در جا کمی این پا و آن پا کردم. بابت وقتی که در اختیارم گذاشته بود، تشکر کرده و با او خداحافظی کردم.

ئابیدر، ئاوالان، کوسالان، چل چه مه، شاهو، ئاربابا، جاقل، عبدالرزاق، کره ی میانه، هزارمیرگ، بدر، پریشان، سلطان احمد، چنگ الماس، سلطان سراج‌الدین، نقاره کوب و تمامی کوه‌های کردستان، ایران و جهان برای همیشه‌ی دوران سربلند، استوار و پایدار باشید.

و اما سخن آخر، روز جهانی کوهستان و تمامی روزها و ایام محیط زیستی، تلنگری است بر وجدان ما و یادآور وظیفه و تعهدی است که نسبت به طبیعت، محیط زیست، حقوق انسانی و شهروندی و آیندگان داریم.

آتش‌سوزی در نیزارها، تهدیدی برای موجودیت تالاب زریبار

■ امید باتو
کارشناس محیط‌زیست

■ تنسلی (دانشمند انگلیسی- ۱۹۳۷)؛ اکوسیستم را به‌عنوان واحد طبیعی تعریف می‌کند. این تعریف تمامی اکوسیستم‌ها (بوم سامانه یا بوم‌سازگان‌ها)، چه بیوم ها (اکوسیستم‌های خشکی) و چه اکوسیستم‌های آبی را شامل می‌شود. وقتی‌که یک اکوسیستم را یک واحد طبیعی به‌حساب می‌آوریم یعنی تمامی اجزاء زنده و غیرزنده آن (که به‌صورت طبیعی در محیط وجود داشته) و نیز رابطه متقابل بین آن‌ها، همگی در تعریف اکوسیستم می‌گنجد. مثلاً در یک اکوسیستم جنگلی، جانوران زنده از میکروارگانیسم‌ها تا ماکرو ارگانیسم‌ها، درختان، درختچه‌ها، خزه، خاک، آب، سنگ و ... جزو اکوسیستم جنگل هستند. از طرف دیگر هر نوع دخالت کردن و انجام هر کاری بدون بررسی‌های لازم (مطالعه)، می‌تواند به زیان اکوسیستم تمام شود. مثلاً حذف یک آیتم در یک اکوسیستم دیگر اجزا را تحت تأثیر خود قرار داده و ممکن است منجر به وارد آمدن خسارت و نیز ایجاد تبعات برای آن اکوسیستم گردد و حتی دیگر بوم‌سازگان‌ها را نیز تحت تأثیر قرار دهد.

تالاب‌ها زیر فشار بیش از اندازه

تالاب زریوار/زریبار یکی از بوم‌سازگان‌های منحصربه‌فردی است که در استان کوردستان واقع گردیده است. این منحصربه‌فرد بودن زمانی مفهوم پیدا خواهد کرد که ما نگاهی اجمالی به تالاب‌های کشور از شمال تا جنوب و از شرق تا غرب کشور بیندازیم. حتی در سطح جهانی نیز تعداد تالاب‌هایی که زمانی جزو کنوانسیون رامسر (بین‌المللی) بوده ولی به دلایل مختلف در حال حاضر جزو ضمایم مونترو (تالاب‌های تخریب‌شده) جای می‌گیرند گویای این واقعیت است که تالاب‌ها درمجموع به دلیل تحمیل فشار بیش‌ازاندازه و بهره‌برداری بیش از ظرفیت از آن‌ها بشدت در حال تخریب و نابودی قرار دارند.

نیزارها نیز جزء عرصه طبیعی زریبار هستند

وقتی‌که تالاب زریوار/زریبار را به‌عنوان یک اکوسیستم در نظر می‌گیریم فارغ از اینکه آن را زریوار نام‌برده و یا زریبار قلمداد کنیم -برخی از دوستان بر روی اینکه این تالاب بایستی با نام زریبار خطاب شود اصرار دارند- مجموعه‌ای است که از یک سطح یا عرصه طبیعی تشکیل‌شده و این عرصه طبیعی چندین چشمه، کاسه آبی و نیزارهای حاشیه متشکل از گونه‌های مختلف گیاهی به وجود آمده است که گونه‌های جانوری را در برگرفته و همچنین محیط غیرزنده که اصطلاحاً بیوتا خوانده می‌شود را در خود جای‌داده است. با توجه به تعریف اکوسیستم که در صدر نیز به آن اشاره شد تمامی این اجزا زنده و غیرزنده جزو اکوسیستم تالاب زریوار/زریبار بوده و هرگونه آسیب به هرکدام از اجزا می‌تواند کل مجموعه را دچار تنش نماید.

نیزارهای زریبار علاوه بر چشم‌اندازی بسیار زیبا، به‌صورت صافی یا فیلترعمل می‌کنند

یکی از اجزای تالاب زریوار/زریبار نیزارهای حاشیه آن بوده که ازقضا سطح وسیعی از حاشیه‌های کم‌عمق را نیز پوشانده‌اند. می‌توان گفت که موجودیت تالاب به لطف همین نیزارها بوده و پویایی، نشاط و سرزنده بودن تالاب مدیون وجود آن‌ها می‌باشد. اگر بخواهیم به‌صورت موردی و مصداقی اهمیت و ارزش وجودی نیزارها را بیان نماییم به‌عنوان‌مثال ازلحاظ اکولوژیکی قسمتی از تالاب بوده و نمی‌توان نیزارها را جدای از آب در نظر گرفت. این نیزارها علاوه بر پرسپکتیو (چشم‌اندازی) بسیار زیبا، به‌صورت صافی یا فیلترعمل کرده و درواقع مانع از ورود قسمت اعظم عوامل آلاینده به درون کاسه آبی خواهد شد. ضمن ایجاد سرپناهی امن برای گونه‌های جانوری و محل لانه گزینی پرندگان، در تأمین غذای آن‌ها نیز نقش عمده‌ای را ایفا می‌کند. همچنین از دیدگاه اقتصادی، ضمن ایجاد منظر و چشم‌اندازهای زیبا جهت جلب توریسم، می‌توان نی‌ها را پس از خشک شدن در ساخت صنایع‌دستی و محلی بکار گرفت.

دلیل رشد بی‌رویه نیزارها؛ کشاورزی سنتی، استفاده بی‌رویه از کودهای شیمیایی و ورود فاضلاب انسانی

در رابطه با نیزارها آنچه مهم است رشد و توسعه آن‌هاست. متأسفانه طی چند سال اخیر نیزارها رشد بسیاری یافته‌اند که این رشد و توسعه به دلیل وارد شدن مواد آلی فراوان به دریاچه بوده که خود می‌تواند سبب پر غذایی (نیتریفیکاسیون) دریاچه نیز گردد. کشاورزی سنتی در حاشیه تالاب و استفاده بی‌رویه از کودهای شیمیایی و سموم دفع آفات نباتی و مزید بر آن ورود حجم زیاد فاضلاب انسانی یکی از عوامل افزایش رشد نیزارها می‌باشد. رشد بی‌رویه نیزارها می‌تواند به‌عنوان یک شاخص بیانگر وضعیت غیرطبیعی تالاب باشد. البته رشد نیزارها به سمت حاشیه‌های کم‌عمق بوده و کاسه آبی را تحت تأثیر خویش قرار نداده است. درهرصورت هرگونه تغییری در وضعیت طبیعی هر اکوسیستمی همانند یک بیماری بوده و جهت اعاده به وضعیت طبیعی بایستی بیماری علاج گردد. همچنان که معالجه بیماری توسط افراد غیرپزشک خطرناک بوده و می‌تواند منجر به آسیب جدی و یا تلفات گردد در مواجهه اکوسیستم‌ها با هرگونه تنش و یا آسیبی، ارائه راهکار توسط افراد عادی و غیرمتخصص بدون شک وضعیت را در جهت تخریب بیشتر و نابودی اکوسیستم پیش خواهد برد.

آتش‌سوزی در نیزارهای زریبار با هر استدلالی، اقدامی نسنجیده، کاملاً غلط و آسیب‌زا خواهد بود

یکی از مواردی که در تالاب زریوار مشاهده می‌شود بحث آتش‌سوزی نیزارها می‌باشد. به‌جرئت می‌توان ادعا کرد که عامل اصلی تمامی این آتش‌سوزی‌ها، عامل انسانی می‌باشد. ایجاد حریق و آتش‌سوزی در نیزارها با هر استدلالی که باشد اقدامی نسنجیده، کاملاً غلط و آسیب‌زا خواهد بود. از بین رفتن جانورانی که در میان نیزارها لانه گزینی کرده و زندگی می‌کنند، آزاد کردن کربن ذخیره‌شده در بافت گیاهی، تغییرات حرارتی (دمایی) در محل آتش‌سوزی، تغییرات PH آب که هر دو جزو آلاینده‌ها به‌حساب می‌روند. از بین رفتن امنیت زیستگاهی موجود در تالاب زریوار نتیجه حتمی این آتش‌سوزی‌ها می‌باشد که درنتیجه آن‌گونه‌های جانوری نیز یا از بین رفته و یا ناچار به ترک آن خواهند شد. چنین وضعیتی می‌تواند مانع از ثبت تالاب زریوار/زریبار در کنوانسیون رامسر گردد که خود می‌تواند یکی از راهکارهای مهم جهت حفاظت از آن باشد.

عده‌ای به‌عنوان تفریح، نیزارها را آتش می‌زنند

این تصور که با آتش‌سوزی در نیزارها می‌توان از رشد آن‌ها جلوگیری کرد تصوری کاملاً غلطی باشد. چراکه این نیزارها به‌صورت شناور و ریشه در آب‌دارند که با سوزاندن آن‌ها فقط قسمتی که از آب بیرون است سوخته و ریشه کاملاً محفوظ است. این ویژگی خود می‌تواند رشد نیزارها را پس از رویش مجدد قوت بخشیده و حتی به انبوهی آن بیفزاید. چراکه به دلیل موجود نبودن هیچ‌گونه بافت و یا اندام هوایی (همگی در آتش سوخته‌اند)، مواد غذایی ساخته‌شده در ریشه مصرف نمی‌شود. البته کم نیستند افرادی که آتش‌سوزی را صرفاً به‌عنوان ابزاری جهت تفریح خویش نموده و در هر فرصتی از این ابزار استفاده می‌نمایند که این نگرش در تضاد کامل با فرهنگ نوع‌دوستی و نیز حس طبیعت دوستی مردم منطقه بوده و این موارد درواقع ناهنجاری‌های اخلاقی هستند که نه‌تنها موجودیت تالاب، بلکه تابلوی زیبای فرهنگ طبیعت دوستی مردم مریوان را نیز مخدوش می‌نمایند.

آتش‌سوزی نیزارها، علاوه بر تهدید زریبار به‌نوعی یک چالش فرهنگی است

اگر بخواهیم رشد نیزارها را متوقف کنیم بایستی قبل از هر چیزی عوامل بروز آن را شناسایی نموده و آن را کنترل کنیم. البته این مهم به‌تنهایی توسط دولت محقق نخواهد شد و لازم است که نهادهای مردمی همچون تشکل‌های محیط زیستی نیز در آن مشارکت نمایند. مضافاً ادامه این روند می‌تواند علاوه بر تهدید زریوار/زریبار به‌نوعی یک چالش فرهنگی برای مریوان به‌حساب آید، چراکه مریوانی که خاستگاه فرهنگ نفی اسلحه بوده و همچنین ابراز همدری و نوع‌دوستی مردمان آن زبانزد جهانیان می‌باشد اما ناتوان از حفظ **زمین** می‌باشد که شاکله اصلی هویت و فرهنگ هر ملتی است. برای حفظ تالاب زریبار ناگزیر بایستی آن را به یک مطالبه عمومی تبدیل نموده و در صدر اولویت‌های مردم - مخصوصاً جوامع بومی محلی حاشیه زریبار - قرار داد.

نیزار هویت دریاچه زریبار است آن را به آتش نکشیم

■ علی‌اکبر عامری فر- کارشناس محیط‌زیست

■ این روزها شاهد آتش‌سوزی‌های مداوم در دریاچه زیبای زریبار هستیم آتش‌سوزی‌هایی که جان و مال زریبار را نشانه رفته است. به‌راستی چه انگیزه‌ای باعث این‌همه بی‌مهری نسبت به این گوهر پاک کوردستان گردیده است این اقدام با هیچ حساب‌وکتاب و منطق علمی قابل توجیه نیست. چراکه نیزار جزء لاینفک هر اکوسیستم طبیعی آبی است اکوسیستم‌های طبیعی با نیزار هویت پیدا می‌کنند وگرنه دریاچه‌های دست‌ساخت پشت سد فراوان‌اند. اگر نیزار دریاچه زریبار نبود، زریبار دریاچه‌ای بود با آب تیره و متعفن که کسی رغبت نزدیک شدن به آن را نمی‌داشت. آزمایش‌های فیزیکی شیمیایی انجام‌شده بروی آب زریبار توسط آزمایشگاه محیط‌زیست استان نشان می‌دهد که میزان سلامت آب زریبار ازنظر نزدیک به استاندارد بودن فاکتورهای فیزیکی شیمیایی آن قبل از نیزار با بعد از نیزار (داخل کاسه آبی دریاچه) به‌مراتب باهم متفاوت بوده و آب داخل کاسه زریبار بسیار سالم‌تر است که نشان می‌دهد نیزار در دریاچه به‌عنوان یک سیستم فعال تصفیه کننده آب عمل می‌کند.

ورود فاضلاب و فضولات دامی و کودهای شیمیایی در رشد بیشتر نیزارها نقش اول را دارد

شاید کسانی هستند که بگویند این نیزارها پوسیده‌شده و به داخل دریاچه رسوب می‌کنند و عمق آن را کاهش و درنتیجه عمر آن را کاهش می‌دهد. مطالعات انجام‌شده در مورد زریبار با استفاده از تصاویر ماهواره‌ای نشان می‌دهد نیزار طی ۵۰ سال اخیر به سمت کاسه داخل سد هیچ پیشرویی نداشته و اگر تغییرات جزئی هم حاصل‌شده جدا شدن قطعاتی از نی شناور از یک سمت دریاچه به سمت دیگر آن براثر وزش باد و تلاطم آب دریاچه بوده که معمولاً با وزش برعکس باد به سمت اولیه خود برگشته‌اند. اگر افزایش نیزاری بوده به سمت خارج و حاشیه‌های دریاچه بوده که ناشی از احداث دایک خاکی و مرطوب شدن اراضی بیشتری از حاشیه زریبار بوده. که صدالبته ورود فاضلاب و فضولات دامی و کودهای شیمیایی در رشد بیشتر این پوشش نقش اول را دارد.

نقش نیزار در دریاچه زریبار

۱- نیزار رتبه اول در بحث زیبایی‌شناختی هر منبع آبی طبیعی را دارد که ارزش آن با عدد و رقم قابل‌محاسبه نیست.

۲- نیزار به‌عنوان سدی محکم از ورود رسوبات و دیگر آلاینده‌ها به دریاچه عمل می‌کند. معمولاً در عملیات آبخیزداری میلیاردها تومن هزینه می‌شود تا از ورود رسوبات به منابع آبی جلوگیری شود. که در زریبار مفت و مجانی نیزار این عمل را انجام می‌دهد.

۳- نیزار مأمن و مأوایی برای زیست و زادآوری زیستمندان وابسته به زریبار است. آتش زدن آن سیستم آن‌ها را به هم خواهد ریخت زیرا نی‌های قدیمی چوبی شده جایگاهی محکم و مانعی خوب برای ساخت آشیانه و جلوگیری از نفوذ پرندگان شکاری و دیگر گوشت خوران به آشیانه پرندگان خشکی زی، آبزی و کنارآبزی خواهد بود. آتش زدن نیزار این جایگاه را از بین می‌برد و اثرات منفی بر جمعیت و تنوع گونه‌ای زریبار خواهد داشت.

۴- همراه با نیزار زریبار گونه‌های گیاهی رطوبت پسندی زیست می‌کنند که بعضاً از گونه‌های نادر کشور و دنیا هستند و در سال‌های اخیر توسط مرکز تحقیقات منابع طبیعی استان شناسایی و به دنیا معرفی گردیده‌اند و چه‌بسا ده‌ها گونه گیاهی ناشناخته دیگر در میان این نیزارها زیست می‌کند که هنوز شناسایی نگردیده‌اند. با هر آتش‌سوزی این‌گونه ها چون خیلی به شرایط محیطی حساس هستند دیگر هیچ‌گاه رشد دوباره‌ای نخواهند داشت و برای همیشه قبل از شناخته شدن و اثرات دارویی ... برای ما نسل آن‌ها منقرض می‌گردد.

۵- نیزار حتی فلزات سنگین را هم از منابع آبی حذف می‌کند که کمتر گونه گیاهی این خصوصیت را دارا می‌باشد. فلزات سنگین به‌راحتی در نسوج ماهیان نفوذ و ذخیره می‌شود و ما انسان‌ها با خوردن این ماهیان به‌عنوان مصرف‌کننده نهایی تجمع فلزات سنگین در بدن را خواهیم داشت که باعث ده‌ها بیماری و ناهنجاری‌های مادرزادی خواهد گردید.

۶- نیزار به‌عنوان یک بافر حفاظت کننده عمل می‌نماید که اگر نبود اکنون تالب آب دریاچه پر بود از اراضی کشاورزی، باغات و خانه باغ و...

صاحب امتیاز و مدیر مسئول: امید رشیدی | زیر نظر: شورای سردبیری | ماهنامه کوردی - فارسی | تلفن و نمابر: ۰۸۷ ۳۴۵ ۵۰۹۷۲ | روابط عمومی و پذیرش آگهی: ۰۹۱۸۵۱۵۲۴۸۸ | گستره‌ی توزیع: استان‌های کوردستان، ایلام، کرمانشاه، لرستان، آذربایجان غربی | نشانی دفتر مرکزی: استان کوردستان، مریوان، خیابان مولوی کورد، ساختمان روژ، طبقه‌ی اول، واحد ۱۰۵، کدپستی: ۶۶۷۱۹۱۵۶۴۰ | ایمیل: chya.govar@gmail.com
ماهنامه چیا در ویرایش و تلخیص مطالب ارسالی آزاد است | مطالب و آثار چاپ شده لزوما نظر گردانندگان چیا نمی باشد | **شماره حساب: ۰۱۱۰۳۲۲۹۴۹۰۰۱ بانک ملی** | **شماره کارت: ۶۰۳۷۹۹۱۸۹۹۵۴۸۷۴۱**

هێلکەیەک، لە هێلانە دەکەوێ و دەشکێ!
«ژیان»؛
جووجەلّەی مەلیچکێک
واق دەکات!
«جەلیل سەفەربەیگی»

عکسنامه صلاح علمی‌زاده | عنوان: کۆلبەر

خانه‌ی سبز

تلفن هوشمندتان به سلامتی شما آسیب می‌رساند!

۱-آلودگی‌های میکربی:تلفن هوشمندشماحاوی میکروب‌هایی است که‌احتمال وجودشان تنهادرتوالت متصوراست. یعنی مقدارزیادی از میکروب‌هایی که‌درمدفوع زندگی می‌کنند،درآن‌هاپیداشد است.
۲-گردن درد؛ بد نیست بدانید وزن سرانسان به تور متوسط پنج کیلوگرم است. حال تصور کنید که نگه‌داشتن مداوم این وزن در حالت ثابت چه‌فشاری‌رابرای گردن شماتحمیل می‌کند.
۳-بدخوابی؛ براساس نتیجه تحقیقات نور صفحه تلفن‌های هوشمند،منجربه‌تأخیردرروندتولیدملانین،موجب خواب ناکامل و عدم‌احساس سرزندگی کافی درطول روزمی‌شود.
٤-ممنوعیت ناگهانی استفاده‌ازابزارهای الکترونیکی برای ۲٤ ساعت، سبب‌بروزرفتارهایی‌مانندبی‌قراری،اشفتگی،اضطراب‌واحساس‌انزوا درفردمی‌شود. وعلائمی شبیه به زمانی درافراد معتاد به الکل یا مواد دیگر،حتی‌تب‌ولرزمشاهد شد است.
٥-دردمچ؛آیاتابه‌حال هیچ دردی درانگشتان یامچ دست خودحس کرد اید؟عارضه‌ای که‌ممکن‌است‌به‌خاطرفعالیت‌هایی‌مانندتایپ یابازی‌های موبایلی منجربه بروزدرد درانگشتان ومچ دست وبازوی دست‌هامی‌شود.

تلخند

نمی دونم شما کجای دنیا زندگی می‌کنید اما من جایی زندگی می‌کنم که مردمانش حافظه تاریخی بسیار کوتاهی دارند و خیلی زود یادشون میره که قرار بود چکار کنند و چکار نکنند، و مسئولینش هم زود فراموش می کنن که چه خوراکی به خورد مردم دادند. شک ندارم که خیلی‌ها یادشون رفته قبل از اینکه من انار داشته باشم و برادرم بادام داشته باشه و حتی قبل از اینکه بابا نان بدهد، بابا آب داد. این یعنی می‌خواستن به ما بفهمونن که آب از انار و بادام و نان باارزش‌تر و مهم‌تر است.
اما خیلی سریع و همین‌که طعم ترش و شیرین انار رو تجربه کردیم اهمیت آب رو فراموش کردیم غافل از اینکه اگه آب نباشه، نه انار داریم و نه بادوم، حالا که حرف بادام به میون اومد خیلی خوبه که از زندگی چش بادومی ها بهتر زیستن رو یاد بگیریم، همون های که از همه چی درست استفاده می کنن و هر چی تکنولوژی خوبه مال اوناست و توی هر کشوری که مردم و مسئولین اون کشور دست گل به آب میدن، چش بادومی ها سر می رسن و تلاش می کنن تا آب رفته رو به جوی بازگردانند. دیشب اوشین یکی از اون چش بادامی‌ها که تجربه سال‌ها دوری از خانه را داشت، با پیامک از دیار باقی، این نکته رو گوشزد کرده بود که؛ تورو خدا مواظب زریبار باشید چون ژاپنی‌ها از حل بحران ارومیه دست‌به‌دهن موندن و کاری از دستشون برنمیاد. اوشین در ادامه نوشته بود: متأسفانه در بیشتر اوقات که ژاپنی‌ها برای حل مشکلات به ایران اومدن، نتونستن کاری از پیش ببرن چون:
((بەردێ نەزان بیخاتە ناو ئاو، بە هەزار زانا دەر نایەت))

کاریکاتور ابراهیم ادوایی

چاند

ژنێک به باڵای قەڵەبەرد و به وەرەی لووتکە سەرکەشەکانی و پێداگری پیازە، دڵێک بە پانتایی سەرچۆڕ، نەوێس وەک تاقگەکەی شێخ براییم، ئافرەتێک لە خێڵی گردەڵان و پاییزی باخ ئەلیاس، مرۆڤێ کە دراوسێیی هەڵاڵە برمەی کردبێت و هاوماڵی ڕێواس بووبێت، وەکوو بەفر بەخشندەو وەکوو لاولاو باڵای کردبێ. ڕووبارێکی سەرکەش، هەڵدێر نەناس کە بەرەو شاخ باڵی گرتبێ.

داده «**نوقڵێی ڕ حمانی**» کچی لاله ڕەحمان و خاتوو خۆرشێ، ساڵی ١٣٤٤ی هەتاوی لە ئاوایی «نەنە»، یەک لە ئاواییەکانی ڕۆژهەڵاتی مەریوان لە دایک بوە، هەر لە منداڵییەوە هونەر لە دەروونیدا چڕۆی کردوە، خولیای فێرگەو خوێندن بوە، بەڵام بە هۆی داب و نەریتی ئەو کاتی کوردەوارییەوە وەکوو کچێک نەیتوانیوە دەرس بخوێنێت و لە تەمەنی مێرمنداڵیدا بە شوو دراوە!

ڕۆیشن بۆ ماڵی شوو لێی نەبوەتە بەرگر بۆ گەیشتن بە خولیاو ئاواتەکانی، لە ڕێگەی «نهزەت»ەوە تا ئاستی ناوەندی خوێندوویەتی و دواتر بۆ فێر بوونی هونەر و سەنعەت قۆڵی لێ هەڵماڵیوەو توانیوەتی ١٨ بڕوانامە لە سەنعەتە جۆراوجۆرەکان و لە ئیدارە پێوەندیدارەکان وەربگرێت.

خاتوو نوقڵێ نایەکسانی مافی ژن و پیاوی بە خوێن و ئێسقان هەست پێ کردوە و زەبوونی و بەشخوراوی ژنانی کۆمەڵگاکەی ئازاری داوە، بۆیە بەردەوام هەوڵی داوە لە ڕێگەی جۆراوجۆرەوە بۆ تۆزقاڵێکیش بووبێ ئاستی باوەڕ بە خۆبوونی ژنانی کۆمەڵگاکەی بەرێتە سەر. یەک لەو ڕێگانەی بۆ ئەو مەبەستە گرتوویەتە بەر، سەربەخۆیی ئابووریی ژنانی دەروویەریەتی، بۆیە بەردەوام هەوڵی داوە ژنانی ئاوایی فێری ئەو سەنعەتانەی خۆی بکات و ڕایان بێنێ کە خۆیان خاوەنی ئابووری و گیرفانی خۆیان بن.

ساڵی ١٣٨٧ی هەتاوی سندووقێک بە مەبەستی یارمەتی و پەرەپێدانی کار لە نێوان ژنانی ئاوایی چۆڕ و نەنە دائەمزرێ، خاتوو نوقڵێ ئەندامی دەستەی بەڕێوەبەر ئەبێت کە دوای ساڵێ دەبێتە بەڕێوەبەری گشتی، واتە کەسی یەکەمی بڕیاردان و بەڕێوەبردنی ئەو سندووقە. پرۆژەیەکی بەربڵاو بۆ بووژانەوەی ئابووری و پاشان ئاستی دەروونی ژنانی ئەو دوو ئاواییە. ئەندامان مانگانەیەکی دیاری کراو دەدەنە سندووق و لە کۆی ئەو پووڵانە، کار و پیشە بۆ ئەندامان دابین ئەکرێت. هەنگداری، چنینی جل و بەرگی زستانە و ... لەو کارانەن کە ئەندامانی سندووقی پێوە سەرقاڵان.

شایانی باسە ئەندامانی سندووق کە لە ئێستادا ٧٠ ژنن، تەنیا بە مەبەستی کاری ئابووری لە دەوری یەک کۆ نابنەوە، بەڵکوو کار و چالاکی فەرهەنگیش بەشێکە لە ئەرکی ئەو سندووقە، ئەندامانی سندووق بە مەبەستی بردنە سەرەوەی ئاستی زانیاریی جۆراوجۆرەکانی وەک بهداشت، کێشە کۆمەڵەتییەکان، مادە سڕکەرەکان، ژینگە، بنەماڵەو زۆر شتی تر، پسپۆڕانی تایبەتی ئەو بوارانە دەعوەتی ئاواییەکەیان ئەکەن و بەمجۆرە بە خەڵکی ناوچەکە ڕائەگەیەنن کە ژن بوونییان نەبوەتە ڕێگر بۆ ئەوەی بەرەو باشتر کردنی کۆمەڵگاکەیان هەنگاو هەڵگرن.

خاتوو نوقڵێ لەگەڵ ئەوەی دایکی سێ منداڵە، ڕۆڵێکێکی بنەڕەتی بوە لە پێشکەوتنی ژنانی ئەو دوو گوندەدا، بەڕێزییان تا ئێستا خۆبەخشانە زیاتر لە ١٠٠ ژنی فێری چنینی کڵاو و جل و بەرگی زستانە کردوە، بەردەوام لە هەوڵی کردنەوەی بازاڕی ئەو بەرهەمانەیە کە ژنانی سندووق دروستی دەکەن.

نەهامتییەکانی ژیان نەیتوانیوە ئەم کەڵە ژنە ناهومێد بکات، جارێک هەموو هەنگەکانی تیا چوون بەڵام سەرلەنوێ دەسی پێکردوەتەوەو توانیویەتی جارێکی تر سەرکەوێتەوە، ساڵانە لە پیشانگای تایبەتی هەنگوێندا بەشداری ئەکات و بەرهەمەکانی دەفرۆشێت، خاوەنی چەندین خەڵات و ڕێزنامەیە لە شوێنە جۆراوجۆرەکانەوە. خاتوو نوقڵێ سەرپشکی چالاکی مەدەنییە لە نێو ژنانی ئەو دوو ئاواییەدا.

پیام مردم تماس با ما: ۰۹۱۸۵۱۵۲۴۸۸

آسفالت معابر و سطح شهر(مریوان) وضعیت بسیار نامناسبی دارد. آیا مسؤلین محترم در سطح شهر تردد می کنند؟ در هر حالت چنین وضعیتی جای تأسف دارد.

عنایتی

.....

از معلمین عزیز تقاضامندم داستان فداکاری "محمد باختر" را برای شاگردانشان مرتب بازگو نموده تا فرهنگ فداکاری و بخشندگی همواره در شهر جاری باشد.

آوات حسینی

.....

نعمت بارندگی برف در شهر با عدم برفروبی آن توسط نهاد مربوطه به کام ما تلخ می شود. آیا متولی این امر گمان می برد با خود را به کوچه ی علی چپ زدن مسئله ازذهن و افکار عمومی پاک خواهد شد؟

شهروند برف دوست

.....

هیچ روزی نیست که آب شرب در اثر ترکیدگی لوله در ناحیه ای از شهر(مریوان) به هدر نرود. ضمن قدردانی از زحمات اداره آب تقاضامندم بیشتر به این مورد رسیدگی شود.

سهیلا میرانی

سایت انجمن سیز چیا
www.chya.ir
کانال رسمی انجمن سیز چیا در تلگرام
@chya2716

عکس نوشت

سیمیناری توند و تیژی و کاردانەوەی لە سەر ژینگە | وێنەگر: شێرکۆ کانی سانانی

وەرگەڕانی تانکێری نەوت لە قەراخ زرێبار | وێنەگر: جەلال پزشک

بەڕێکردن و پێشوازی لە کەمال ڕاستخانە | وێنەگر: سمکۆ عەزیمی

اعلامیه‌های جهانی

اعلامیهٔ حقوق افراد متعلق به اقلیت‌های ملی یا قومی، مذهبی و زبانی، مصوب ۱۸ دسامبر ۱۹۹۲

با تائید مجدد اینکه یکی از اهداف اصلی ملل متحد، طبق منشور آن، اعتلا و حمایت از رعایت حقوق بشر و آزادی‌های اساسی برای همگان، بدون تمایز نژاد، جنس، زبان یا مذهب است، با الهام از مفاد ماده ۲۷ میثاق بین‌المللی حقوق مدنی و سیاسی دربارهٔ حقوق افراد متعلق به اقلیت‌های قومی، مذهبی یا زبانی، با توجه به اینکه اعتلا و حمایت از حقوق افراد متعلق به اقلیت‌های ملی یا قومی، مذهبی و زبانی در خدمت ثبات سیاسی و اجتماعی کشورهایی است که این اقلیت‌ها در آن زندگی می‌کنند، نظر به اهمیت نقش سازمان ملل متحد در حمایت از اقلیت‌ها، اعلامیهٔ حاضر دربارهٔ حقوق افراد متعلق به اقلیت‌های ملی یا قومی، مذهبی و زبانی انتشار می‌یابد:

ماده اول

۱ - دولت‌ها در قلمروی خویش از موجودیت و هویت ملی یا قومی، فرهنگی، مذهبی یا زبانی اقلیت‌ها حمایت می‌کنند و به برقراری شرایط تعالی این هویت کمک می‌نمایند.
۲ - دولت‌ها تدابیری قانونی یا غیر آن‌که برای رسیدن به این هدف‌ها ضروری است، اتخاذ می‌کنند.

ماده دوم

۱ - افراد متعلق به اقلیت‌های ملی یا قومی، مذهبی و زبانی (که ازاین‌پس افراد متعلق به اقلیت‌ها نامیده می‌شوند) حق‌دارند از فرهنگ خود بهره‌مند شوند، به مذهب خویش عمل کنند و از زبان خود در خلوت و در اجتماع آزادانه و بدون هیچ‌گونه مداخله و تبعیض استفاده کنند.
۲ - افراد متعلق به اقلیت‌ها حق‌دارند در حیات فرهنگی، مذهبی، اجتماعی، اقتصادی و دولتی مشارکت کامل داشته باشند.
۳ - افراد متعلق به اقلیت‌ها حق‌دارند در سطح ملی و، بسته به مورد، در سطح منطقه‌ای، طبق روالی که مغایر با قوانین ملی نباشد، در تصمیماتی که مربوط به اقلیت آن‌ها یا منطقه‌ای است که در آن زندگی می‌کنند، سهم مؤثری داشته باشند.
۴ - افراد متعلق به اقلیت‌ها حق‌دارند انجمن‌های خویش را ایجاد و اداره کنند.
۵ - افراد متعلق به اقلیت‌ها حق‌دارند بدون هیچ تبعیضی، با سایر اعضای گروه خود و باکسانی از دیگر اقلیت‌ها، رابطهٔ آزاد و صلح‌آمیز بگیرند و حفظ کنند و نیز در فراسوی مرزها با شهروندان کشورهای دیگری که از طریق منشأ ملی یا قومی یا تعلق مذهبی یا زبانی پیوند دارند رابطه برقرار کنند.

ماده سوم

۱ - افراد متعلق به اقلیت‌ها می‌توانند حقوق خود، به‌ویژه حقوقی را که در اعلامیه حاضر آمده است، به‌صورت فردی و نیز با دیگر اعضای گروه خود به‌صورت جمعی، بدون هیچ‌گونه تبعیض، اعمال کنند.
۲ - افراد متعلق به اقلیت‌ها به خاطر اِعمال یا عدم اِعمال حقوق مذکور در اعلامیهٔ حاضر نباید به هیچ شکل متحمل آسیبی شوند.

ماده چهارم

۱ - دولت‌ها، در صورت لزوم، تدابیری اتخاذ می‌کنند که افراد متعلق به اقلیت‌ها بتوانند به‌طور کامل و واقعی حقوق بشر و تمامی آزادی‌های اساسی را، بدون هیچ‌گونه تبعیض و در شرایط برابری کامل در مقابل قانون، اعمال کنند.
۲ - دولت‌ها تدابیری اتخاذ می‌کنند به‌منظور ایجاد شرایط مناسبی که به افراد متعلق به اقلیت‌ها امکان دهد تا ویژگی‌های خود را عنوان کنند و فرهنگ، زبان، سنت‌ها و نیز آداب‌ورسومشان را، جز در مورد اعمالی خاص که ناقض قوانین ملی و در تضاد با هنجارهای جهانی است، گسترش دهند.
۳ - دولت‌ها موظف‌اند در حد امکانات، تدابیر خاصی اتخاذ کنند تا افراد متعلق به اقلیت‌ها امکان یادگیری زبان مادری یا کسب آموزش به زبان مادری خود را داشته باشند.
۴ - دولت‌ها موظف‌اند، تدابیری درزمینه‌ی آموزش اتخاذ کنند تا آگاهی از تاریخ، سنت‌ها، زبان و فرهنگ اقلیت‌هایی که در قلمروی آن‌ها به سر می‌برند، تشویق شود. افراد متعلق به اقلیت‌ها باید امکان یادگیری و شناخت جامعه در تمامیت آن را داشته باشند.
۵ - دولت‌ها موظف‌اند تدابیر خاصی اتخاذ کنند تا افراد متعلق به اقلیت‌ها بتوانند در پیشرفت و توسعهٔ اقتصادی کشور خود به نحوی همه‌جانبه مشارکت کنند.

ماده پنجم

۱ - سیاست‌ها و برنامه‌های ملی یا در نظر گرفتن کامل منافع مشروع افراد متعلق به اقلیت‌ها تنظیم و به اجرا گذاشته می‌شوند.
۲ - برنامه‌های همکاری و مشارکت میان دولت‌ها با در نظر گرفتن کامل منافع مشروع افراد متعلق به اقلیت‌ها تنظیم و به اجرا گذاشته می‌شوند.